

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΗ' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308 | 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1989 | ΑΡΙΘ. 3

Οι Μακαριώτατοι Προκαθήμενοι του Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας και τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ.κ. Παρθένιος Γ' καὶ Σεραφεῖμ μετὰ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἱ. Συνόδου Σεβ. Μητροπολίτου Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννου ἐν τῇ Θεολογικῇ Οἰκοτροφείῳ τῆς Ἀπ. Διακονίας μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ καὶ τῶν φοιτητῶν αὐτοῦ.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εἰδάγγ. Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμός καὶ φεμινισμός. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου. — Ἀρχιμ. Συμεὼν Κούτσας, Ἡ Ἱερωσύνη ὡς ἀποστολή. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Πάντες τρέχουσι. — Ἀρχιμ. Χριστοδοῦλου Μουστάκας, Ὅριακοὶ σταθμοὶ στὴν ἱστορικὴ πο-

ρεία τῆς Ὀρθοδοξίας μας. — Μαρίας Ματζάρη - Μιχαήλ, Πρεσβυτέρα καὶ Ἱερωσύνη. — Ἱ. Μ. Χατζηφώτη, Ἁγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία (1522-1589). — Ἐπίκαιρα. — Εἰσαγγέλου Π. Λέκκου, Κοσμάς Γρηγοριάτης (†).

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ*

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Στὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολὴ (δ', 2) ἀναγινώσκουμε: «Εὐδοίαν παρακαλῶ καὶ Συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν Κυρίῳ». Οἱ δύο αὐτὲς γυναῖκες, πιθανῶς διακόνισσες¹⁹, ἦταν πρωτεργάτιδες στὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο καὶ στὴν ἀνάπτυξι τῆς Ἐκκλησίας τῶν Φιλιππων. Γι' αὐτὸ ὁ Ἀπ. Παῦλος προσθέτει γι' αὐτὲς ὅτι ἦταν συναθλήτριές του («αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι», Φιλίπ. δ', 3). Εἶχαν κερδίσει τὸν σεβασμὸ καὶ τὴν ἐκτίμησι τῶν ἄλλων. Τώρα ὅμως, ἐπειδὴ εἶχαν πρωτοβουλία ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, εἶχαν παρουσιασθῆ διαφωνίες μεταξύ τους. Ὁ Ἀπόστολος ἐπιμελῶς ἀποφεύγει νὰ πάρῃ τὸ μέρος τῆς μιᾶς ἐκ τῶν δύο. Ἐπρεπε μόνες τους νὰ ὁμονοήσουν ἐν Κυρίῳ. Ὁ Ἀπ. Παῦλος ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἀναφερόταν στὴ διαφωνία, ἐὰν αὐτὴ δὲν εἶχε σημασία γιὰ ὀλόκληρη τὴν Ἐκκλησία τῶν Φιλιππων. Ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ μπορούμε νὰ συμπεράνωμε γιὰ τὴ σπουδαιότητα τοῦ γυναικείου στοιχείου στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία²⁰.

Οἱ «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων» δὲν ὁμιλοῦν μόνον γιὰ τὴν Πρίσκιλλα, ἀλλὰ ποικιλοτρόπως ὁμιλοῦν γιὰ τὴ συμμετοχὴ τοῦ γυναικείου στοιχείου στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξ ἀρχῆς κάνουν σχετικὸ λόγο (Πράξ. α', 14), τονίζοντας ὅτι οἱ Ἀπόστολοι «ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ». Στὴν οἰκία «Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου» συναθροίζονταν οἱ Χριστιανοὶ πρὸς τέλεσι τῆς κοινῆς τους προσευχῆς (Πράξ. ιβ', 12)²¹. Οἱ «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων» ὁμιλοῦν γιὰ τὴν Ταβιθά,

ἢ ὁποία στὴν Ἰόππη «ἦν πλήρης ἔργων ἀγαθῶν καὶ ἐλεημοσυνῶν, ὧν ἐποίει» (θ' 36), ἢ γιὰ τὴν Λυδία τὴν πορφυροπώλιδα στοὺς Φιλίππους (ιστ', 4), ἢ ὁποία εἶναι ἡ πρώτη γνωστὴ Χριστιανὴ πάνω σὲ εὐρωπαϊκὸ ἔδαφος. Στὸ ἴδιο βιβλίον γίνεται λόγος γιὰ τὴν Δάμαρι στὴν Ἀθήνα κοντὰ στὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτη (ιζ', 34), γιὰ τὶς τέσσαρες προφήτιδες θυγατέρες τοῦ Φιλίππου (κα', 9) καὶ γιὰ τὴ συμβολὴ τῶν γυναικῶν στὴ θεμελίωσι τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων. Ἔτσι λ.χ. στὴ μὲν Θεσσαλονίκη «προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλα, τῶν τε σεβομένων Ἑλλήνων πλῆθος πολὺ, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι» (ιζ', 4), στὴ δὲ Βέρροια «πολλοὶ ἐπίστευσαν καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι» (ιζ', 12)²².

δ') Τὸ παράδειγμα τῆς ἁγίας Θέκλας καὶ ἄλλων γυναικῶν.

Στὶς παλαιᾶς ἀπόκρυφες «Πράξεις τοῦ Παύλου» οἱ γυναῖκες παίζουσι μὲν μᾶλλον τὸν πρῶτον ρόλον. Τὸ ἔργον αὐτὸ διαπνέεται ἀπὸ ζωηρὸ φεμινιστικὸ πνεῦμα. Βέβαια στὶς λεπτομέρειες ἔχει μυθιστορηματικὸ χαρακτῆρα. Εἶναι ἓνα εἶδος *vie romanesque*, ἀλλὰ πάντως εἶναι προσαρμοσμένο στὸ διάχυτο ἀντικειμενικὸ πνεῦμα, πού τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἐπικρατοῦσε στὶς ἐκκλησιαστικὰς κοινότητες. Πάντοτε τὸ πλαστὸ νόμισμα, γιὰ νὰ κυκλοφορήσῃ, ἀπομιμνεῖται τῇ μορφῇ τοῦ γνησίου. Λοιπὸν τὸ βιβλίον αὐτὸ ὁμιλεῖ γιὰ τὴ δράσι πολλῶν γυναικῶν καὶ ἰδίως γιὰ τὴν Θέκλα στὸ Ἰκόνιον²³, ἢ ὁποία ἀνέπτυξε μεγάλη ἱεραποστολικὴ δράσι, «πολλοὺς φωτίσασα τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ». Ἡ Ἐκκλησία μας, ἐκδηλώνοντας ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ ὑγιὲς φεμινιστικὸ φρόνημά της καὶ υἱοθετώντας τὴν

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 35 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 τεύχους.

19. Παν. Τρεμπέλα, Ἑπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Παύλου, σελ. 522.

20. Adolf von Harnack, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 592.

21. Ἐνθ' ἄνωτ. Πρβλ. Δ. Μπαλάνου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 43. Π. Μπρατσιώτου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 54.

22. Adolf von Harnack, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 593.

23. J. Holzner, Παῦλος, μτφρ. Ἱερωνύμου Κοτσώνη, 1948, σελ. 128-129.

ἐνεργοποίησι τοῦ ἱεραποστολικοῦ δυναμικοῦ τῶν γυναικῶν, δέχθηκε τὴν ἱστορικότητα τοῦ πυρῆνος τῆς παραδόσεως γιὰ τὴν Θέκλα, ὁ ὁποῖος, ὅπως τονίζει ὁ Χάρνακ, ἀντοποκρίνεται σὲ συγκεκριμένη πραγματικότητα²⁴. Ἐορτάζομε τὴ μνήμη τῆς τὴν 24ῃ Σεπτεμβρίου, θεωροῦντες αὐτὴν ὡς «πρωτομάρτυρα καὶ πρῶταθλον ἐν γυναιξί». Κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ «συναξάριον», ἡ ἁγία Θέκλα ἔδρασαν ἱεραποστολικῶς «ἐν διαφόροις πόλεσι, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εὐαγγελισαμένη καὶ πολλοὺς πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐπισπασαμένη». Ἀναριθμητὲς εἶναι ἐπίσης οἱ ἐκφράζουσες τὸ ἴδιο ἀντικειμενικὸ πνεῦμα διηγήσεις γιὰ τὴν ἱεραποστολικὴ καὶ κοινωνικὴ δράσι γυναικῶν στὴ Ρώμη καὶ στίς ἐπαρχίες²⁵.

Βεβαίως μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου περιορίσθησαν κάπως τὰ δικαιώματα τῆς χριστιανῆς γυναίκας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε πρὸ πάντων ἡ ἀντίδρασις πρὸς τὶς αἱρέσεις, στίς ὁποῖες (λ.χ. στοὺς Γνωστικούς, στοὺς Μοντανιστῆς) ἡ γυναικεία δραστηριότης ἔφθασε σὲ ὑπερβολὴς καὶ καταχρήσεις. Παρὰ ταῦτα, καθ' ὅλους τοὺς χριστιανικοὺς αἰῶνες, τὸ ὑγιὲς φεμινιστικὸ πνεῦμα, ἰδίως στὸ Βυζάντιο καὶ στὴν Ὁρθόδοξη Ἀνατολή, δὲν παύει νὰ εἶναι θαλερὸ μέσα στὴν καθ' ὅλου Ἐκκλησία.

Τὰ ὀρθόδοξα λειτουργικὰ κείμενα ἀποδεικνύουν ὅτι ἀρχετυπικὴ ἐντελέχεια τοῦ φεμινισμοῦ αὐτοῦ, τὸν ὁποῖο παρουσιάζουν προβάλλοντες τὰ πρότυπα ἀναριθμητῶν ἁγίων γυναικῶν, εἶναι ἡ Μαρριολογία τους, ἡ διδασκαλία περὶ τῆς Θεοτόκου. Μέσα στὰ κείμενα αὐτὰ ἡ Παναγία ἐξυμνεῖται ὡς «κλιμαξὴ ἐπουράνιος, δι' ἧς κατέβη ὁ Θεός», ὡς «γέφυρα μετάγουσα τοὺς ἐκ γῆς πρὸς οὐρανόν». Εἶναι ἀνόητον νὰ κατηγορῆται ὁ Χριστιανισμὸς ὡς ἀντιφεμινιστικός, ἐφόσον στὴ στρατιὰ καὶ στὴν πινακοθήκη τῶν ἁγίων τοῦ ἡ Παναγία κατέχει τὴν πρώτη θέσι²⁶.

Ὁ Χριστιανισμὸς μὲ κανένα τρόπο δὲν καταδικάζει τὴ μόρφωσι καὶ τὴν ἐκτὸς τοῦ οἴκου ἐργασία τῶν γυναικῶν. Ἄν ὁ Ρουσσὸ ἔγραφεν, ὅτι ἡ γυναίκα δὲν ἔχει καμιὰ ἐκινότητα καὶ ὅτι δὲν καταλάβαινε τίποτε ἀπὸ τὴν Τέχνη· ἂν ὁ Κάντ διεκήρυττεν, ὅτι ἡ γυναίκα δὲν εἶχεν ἀνάγκη νὰ γιωρίζη σχετικῶς πρὸς τὸ Σύμπαν παρὰ μόνον ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι κόσμοι καὶ ἄλλες ὁμορφιὲς ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἰδική της, ἀντιθέτως ἡ Ἐκκλησία πολὺ ἐνωρίτερα, ἤδη τὸν δωδέκατο αἰῶνα, εἶχε χρησιμοποήσει καθηγήτριες στὰ Πανεπιστήμια τοῦ Σολέρνου, τῆς Βολωνίας, τῆς Πάδουας²⁷.

Ἀκόμη παλαιότερα στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία γυναῖκες ἀνῆκαν στοὺς κύκλους μελετῶν μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν προσωποτήτων, ὅπως λ.χ. ἡ Χάρις ἢ Χαριτῶ στὸν κύκλο τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου²⁸, ἡ Ἡραῖς καὶ ἡ Μάρκελλα στὸν κύκλο τοῦ Ὁριγένους²⁹. Ἄς θυμηθοῦμε τὴ σοφὴ ἁγία Αἰκατερίνα, ποὺ θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς ὡς ἀντιστάθμισμα στὴν ἐθνικὴ φιλόσοφο Ὑπατία. Ἐπειτα εἶναι γνωστὸ, ὅτι στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία καὶ στοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύσι, πολλὲς γυναῖκες ἦταν συγγραφεῖς ἢ καλλιγράφοι ἀντιγραφεῖς συγγραμμάτων ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

(Συνεχίζεται)

27. Tihamer T o t h, Ὁ Χριστὸς καὶ τὰ σύγχρονα προβλήματα, μτφρ. Ἰ. Παναγιωτίδου, Ἀθήναι, 1959, σελ. 222-223.

28. Adolf von Harnack, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 599.

29. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ Αἰωνία Ἀλήθεια, Ἀθήναι, 1960, σελ. 391.

ΕΙΔΗΣΙΣ

Λίαν προσεχῶς, τὸν ἐπόμενο μῆνα, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία θὰ θέσῃ —σὺν Θεῷ— εἰς κυκλοφορίαν αὐτοτελῶς τὸν Β' τόμον τῶν «Θεομητορικῶν Μηνυμάτων» τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικοδήμου.

24. Adolf von Harnack, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 598. Πρβλ. J. Holzner, ἐνθ' ἄνωτ.

25. Adolf von Harnack, ἐνθ' ἄνωτ.

26. Περισσότερα σχετικῶς βλ. στὴ μελέτη: Evangelos Theodorou, Le féminisme des textes liturgiques orthodoxes, ἐν: La Mère de Jésus-Christ et la Communion des Saints dans la Liturgie — Conférences Saint-Serge, XXXII Semaine d' Études Liturgiques, Paris 1985, Edizione Liturgiche, Roma 1986 σελ. 267-281.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

Α' ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

3. ΔΙΠΛΗ ΗΘΙΚΗ!

«Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων».

Με ἐλαφρὰν συνειδησιν ξεχωρίζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὁ Φαρισαῖος τῆς σημερινῆς παραβολῆς. Ἦκούσαμεν προηγουμένως τὰ λόγια τῆς προσευχῆς του. Τί ἔλεγεν εἰς τὸν Θεόν; Ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι ὅμοιος μετὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. «Ὁ ὁμοίωσις ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων». Οἱ ἄλλοι εἶναι «ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί», γεμᾶτοι ἀπὸ κακίας καὶ ἁμαρτίας. Καὶ ὁ Φαρισαῖος λοιπὸν τί εἶναι; Εἶναι αὐτὸς καλῦτερος τάχα ἀπὸ τοὺς ἄλλους; Εἶναι μήπως αὐτὸς ἅγιος καὶ ἀναμάρτητος; Κάθε ἄλλο. Ἡ στάσις του καὶ τὸ ὄφος του καὶ τὰ λόγια του μαρτυροῦν ὅτι ἔχει καὶ αὐτὸς σοβαρώτατα ἐλαττώματα. Ἐχει πρὸ παντὸς ὑπερτροφικὸν ἐγωϊσμόν καὶ ἀλαζονείαν καὶ σκληρότητα καὶ ἀσπλαγχνίαν πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Αὐτὰ ὅμως —τὰ ἰδικά του— δὲν τὰ βλέπει, βλέπει μόνον τῶν ἄλλων τὰ ἐλαττώματα. Ἐχει ἄλλο μέτρον διὰ τὰς ἰδικὰς του πράξεις καὶ βλέπει μετὰ ἄλλον φανδὸν τὰ ἰδικά του ἔργα. Γίνεται μύωψ, ὅταν πρόκειται νὰ παρατηρήσῃ ἑαυτὸν καὶ ὀξυδερκῆς διὰ τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων.

Δὲν εἶναι σπάνιον τὸ φαινόμενον. Πολλὰς φορές παρατηρεῖται ἡ ἀντινομία αὐτῆς τῶν δύο μέτρων καὶ τῶν δύο σταθμῶν. Πολλοὶ ἄνθρωποι σκέπτονται καὶ ἐνεργοῦν, οὕτως εἶπεν, μετὰ διπλὴν ἠθικὴν. Ἄς ἴδωμεν μερικὰς ἀπόψεις τῆς ἀντινομίας αὐτῆς.

1. Δύο μέτρα καὶ δύο σταθμά. Ἐνα διὰ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ἕνα διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐπιεικεῖς καὶ συνάμα ὑπεραυστηροί. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους ζητοῦμε δικαιοσύνην, ἀλήθειαν, εὐσυνειδησίαν, σεβασμὸν ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας, εὐγένειαν καὶ λεπτότητα, ἐπιείκειαν, συγχώρησιν. Ἡμεῖς ὅμως δὲν πράττομεν τὸ ὅ-

μοιον. Ἐνθ' εἶναι σαφῆς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου: «καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως». Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λησμονῆ κανεὶς τὸ «ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεσθε ὑμῖν» καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

2. Γίνεται διάκρισις ἠθικῶν ὑποχρεώσεων κατὰ φύλον. Ἄλλη ἠθικὴ διὰ τὸν ἄνδρα. Ἄλλη διὰ τὴν γυναῖκα. Δικαιολογεῖ τὰ νεῦρά του ἢ ἄλλας ἐλευθεριότητας ὁ ἄνδρας ἐνθ' εἶναι κέρβερος καὶ ἀτεγκτος διὰ τὴν γυναῖκα. Ἄλλ' ἡ ἠθικὴ δὲν εἶναι ἑτεροδορῆς. Ἡ δὲ πραγματικότης δοᾷ ὅτι ὅπου καὶ οἱ ἄνδρες δὲν ὑπῆρξαν αὐστηροὶ εἰς ἑαυτούς, ἐκεῖ καὶ αἱ γυναῖκες ἀπεχαλινόθησαν. Καὶ ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος παρατηρεῖ ὅτι «ἄνδρες οἱ νομοθετήσατε εἰς τὰς γυναῖκας ὡς κατὰ τὸν Θεὸν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν».

3. Ὅμοια διάκρισις γίνεται καὶ κατὰ ἡλικίαν. Πολλὰ πράγματα συγχωροῦνται εἰς τοὺς μεγάλους καὶ θεωροῦνται ἀπηγορευμένα μόνον εἰς τοὺς μικροὺς («ἀκατάλληλα διὰ ἀνηλίκους»). Διατί ἄρα γε αὐτὰ δὲν εἶναι ἀκατάλληλα καὶ διὰ τοὺς μεγάλους; Πόσον δὲ αὐτὴ ἡ τακτικὴ κεντᾷ τὴν περιέργειαν τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν σπουδὴν νὰ φανοῦν ὅτι ἐμεγάλωσαν καὶ δικαιουνοῦνται νὰ κάνουν ὅ,τι καὶ οἱ μεγάλοι! Ἡ ἐντολὴ ὅμως τοῦ Κυρίου παραγγέλλει: «τῆ κακίᾳ νηπιιάζεσθε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλει οἱ γίνεσθε».

Ἄλλ' ἄς ἐπισημάνωμεν καὶ μίαν ἄλλην ἀντινομίαν.

4. Ἄνθρωποι ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰς ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ ὑποχρεώσεις των ἔχουν τὴν ἀξίωσιν οἱ ἄλλοι νὰ τηροῦν τὰς πρὸς αὐτοὺς ὑποχρεώσεις. Ἄλλ' εἶναι προφανῆς ἡ ἀσυνέπεια. Κατ' ἀκρίβειαν ὡς τρίγωνον θὰ

ήδύναντο νά παρασταθοῦν συμβολικῶς αἱ ἀγαθαὶ σχέσεις καὶ οἱ δεσμοὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν δηλ. καὶ ὁ Α καὶ ὁ Β δὲν συνδέονται μετὰ τοῦ Θεοῦ, τότε καὶ ἡ μεταξὺ των σχέσις δὲν θά διέπεται ὑπὸ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς ιδιοτελείας. Μόνον οἱ «ἐν Κυρίῳ» δεσμοὶ (οἰκογενειακοί, φιλικοί, ἐπαγγελματικοί) παρέχουν ἀσφαλεῖς ἐγγυήσεις ἀρμονικῶν σχέσεων.

Ἄς εἶναι ἡ κατανόησις αὕτη τὸ πρῶτον ὑψηλὸν κοινωνικὸν μήνυμα τοῦ ἀρχομένου σήμερον Τριωδίου.

4. ΑΥΤΟΕΞΕΤΑΣΙΣ

Συχνὰ ἀσχολοῦνται πολλοὶ εἰς τὸ νά ἐπικρίνουν τοὺς ἄλλους. Ἀντιθέτως δέ, ὀλίγοι ὑποβάλλουν εἰς ἐξέτασιν καὶ ἀνάκρισιν τὰς ἰδικὰς των πράξεις, τὸν ἰδικόν τους ἐν γένει βίον. Ἄλλ' ὅσον κακὴ καὶ ἀνάρμοστος εἶναι ἡ ἐπίκρισις τῶν ἄλλων, τόσον ὠφέλιμος εἶναι ἡ ταπεινὴ καὶ προσεκτικὴ αὐτοεξέτασις. Αὐτὸ τονίζει ἰδιαιτέρως ἡ σημερινὴ παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου.

Ἦκούσαμεν τοὺς λόγους τῆς προσευχῆς τοῦ Φαρισαίου: «ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἶμι ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ Τελώνης». Δηλαδή; Διὰ τὸν ἑαυτόν του εἶχε μόνον ἐπαίνους καὶ διὰ τοὺς ἄλλους μόνον αὐστηρὰν κατάκρισιν. Ἄλλ' ἡμεῖς ἄς στρέψωμεν τὴν προσοχὴν εἰς τὸν Τελώνην ὡς πρὸς τὴν αὐτοεξέτασιν καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς ψυχικῆς του καταστάσεως.

Τί εἶναι ὁμοῦς αὐτοεξέτασις καὶ πῶς γίνεται; Τοῦτο ἄς μελετήσωμεν σήμερον, ἐφ' ὅσον μάλιστα καὶ ἡ ἔναρξις τοῦ Τριωδίου τὸ καλεῖ. Διότι σκοπὸς τοῦ Τριωδίου — καὶ ἰδίως τῶν πρώτων ἐβδομάδων αὐτοῦ — δὲν εἶναι τὰ συνήθη «ξεφαντώματα», ἀλλὰ ἡ περισυλλογὴ καὶ αὐτοσυγκέντρωσις τῶν χριστιανῶν, διὰ νά ἀσχοληθοῦν μετὰ ψυχικὴν ἐτοιμασίαν καὶ κάθαρσιν, πρὸς ἄξιον ἐορτασμὸν τοῦ ἀγίου Πάσχα.

Ὁ θεὸς Ἀπόστολος Παῦλος, γράφων πρὸς τὸν μαθητὴν του Τιμόθεον, τοῦ υπογραμμίζει ὠρισμένας ιδιότητας τοῦ χριστιανοῦ. Κυρίως δ' ὅτι ὁ χριστιανὸς εἶναι στρατιώτης, ὅτι ὀφείλει νά εἶναι καὶ ἀθλητὴς καὶ γεωργός. Προϋποτίθεται δὲ ἡ ιδιότης τοῦ μαθητοῦ, ἐφ' ὅσον πρὸς μαθητὴν του γράφει ὁ Ἀπόστολος (βλ. Β' Τιμοθ. β' 1-6). Ἄς ἴδωμεν τὰς ιδιότητας αὐτὰς τοῦ χριστιανοῦ ἐν σχέσει

πρὸς τὰ πνευματικὰ ζητήματα, διὰ νά ἀντιληφθῶμεν τὸ νόημα καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς αὐτοεξετάσεως.

1. Ὁ χριστιανὸς εἶναι πρωτίστως «μαθητὴς» τοῦ θεοῦ διδασκάλου καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ. Πρωτοῦ μάλιστα γίνῃ χρῆσις τῆς ὀνομασίας *χριστιανός*, οἱ ὄπαδοί του Χριστοῦ ἀναφέρονται εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ὡς «μαθηταί». Ὁ μαθητὴς ἐξετάζεται κυρίως ὡς πρὸς τὰς γνώσεις. Καὶ ὁ χριστιανὸς πρέπει νά ἐξετάζῃ ἐὰν αἱ θρησκευτικαὶ του γνώσεις εἶναι πλήρεις· ἐὰν ἔχη τοῦλάχιστον γνώσιν τῶν θεμελιωδῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν· καὶ ἐὰν αἱ πεποιθήσεις του εἶναι καθαρῶς ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ καὶ ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις. Διότι, ἐὰν δὲν ἔχη ὀρθὰς ἰδέας περὶ Θεοῦ, περὶ ψυχῆς, περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ θείας Χάριτος καὶ τῆς διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίας, ἡ θρησκευτικότης του δὲν ἔχει ἐπαρκῆ θεμέλιον· καὶ δὲν εἴμπορεῖ ἐπομένως νά στηριχθῇ ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως ἡ σωτηρία του.

Ἄρά γε γνωρίζομεν καλῶς τὸ θεῖον θέλημα; μελετῶμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ; ἀναγιγνώσκομεν τὰ κατάλληλα θρησκευτικὰ βιβλία, διὰ νά διδασκώμεθα τὰς ὀρθόδοξους χριστιανικὰς ἀληθείας;

2. Ὁ κατηρτισμένος καὶ συγκεκριημένος χριστιανὸς καλεῖται νά ἀποβῇ «καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ὁ καλὸς δὲ στρατιώτης ἐξετάζεται ἐὰν ἔχη τὰ ὅπλα του καὶ ἂν εἶναι ἐξησκημένος εἰς τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Κατὰ παρόμοιον τρόπον καὶ ὁ χριστιανὸς πρέπει νά ἐξετάζῃ τὸν ἑαυτόν του ἂν φέρῃ «τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ», διὰ τῆς ὁποίας μπορεῖ νά ἀναδειχθῇ νικητὴς κατὰ τῆς ἁμαρτίας· ἂν ἔχη ὡς ὄπλον εἰς τὴν ζωὴν του τὴν πίστιν· ἂν ἔχη «τὴν μάχιραν τοῦ Πνεύματος», δηλ. ἐὰν ἔχη ὡς ἐφόδιον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Νά ἐξετάζῃ ἀκόμη ἐὰν ἔχη «τὸν θώρακα τῆς προσευχῆς» (ἀλλὰ καὶ τῆς προσοχῆς)· καὶ ἂν τρέφεται ἐπαρκῶς διὰ τῆς ἁγιαστικῆς χάριτος τῶν θείων μυστηρίων. Διότι χωρὶς τὰ ἐφόδια αὐτὰ δὲν μπορεῖ νά εἶναι «καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἴνα δὲ «τῷ στρατολογῆσαντι ἀρέσῃ» ὀφείλει ὁ χριστιανὸς νά μὴ «ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πράγματις»· ν' ἀποφεύγῃ δηλαδή κάθε ἀνάμειξιν σὲ πράγματα κοσμικὰ τ.ἐ. μὴ κόσμια... Πάρα πολὺ δὲ ἐνδιαφέρει ἀκόμη τὸ κατὰ πόσον ὁ χριστιανὸς γνωρίζει καὶ ἐφαρμόζει τὴν πολεμικὴν τέχνην πρὸς καταπολέμησιν ἐκάστου ἐλαττώματος ἢ πάθους ὀφείλει νά εἶναι κύριον μέλημα τοῦ χριστιανοῦ καὶ ἀπτόν δειγμα

ὅτι εἶναι ὄχι μόνον μαθητὴς ἀλλὰ καὶ μαχητὴς καὶ «καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χριστοῦ».

3. Καὶ ὡς ἀθλητὴν βλέπει τὸν χριστιανὸν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Καὶ λέγει «ἐὰν δὲ καὶ ἀθλητὴς οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ». Ἄθλος εἶναι ὁμολογουμένως ἡ χριστιανικὴ ζωὴ καὶ ἡ υπερνίκησις καὶ νάκρωσις τοῦ «παλαίου ἀνθρώπου... σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις». Καὶ ἀπαιτεῖται νὰ ἔχη ὁ χριστιανὸς ἠρωϊκὸν καὶ ἀγωνιστικὸν φρόνημα «πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενος» (Ἐβρ. ιβ' 4).

Ἐχομεν λοιπὸν αὐτὸ τὸ φρόνημα καὶ αὐτὴν τὴν διάθεσιν, ἣ εἴμεθα ἄνθρωποι τῶν συμβιβασμῶν καὶ τῶν ὑποχωρήσεων σὲ διάφορα μὴ ἐπιτρεπόμενα πράγματα; Διὰ νὰ «στεφανοῦται» δὲ ὁ ἄθλος τοῦ χριστιανοῦ, πρέπει νὰ αὐξάνῃ συνεχῶς ἡ ἐπίδοσις του εἰς τὴν ἀρετὴν, ὅπως τῶν ἀθλητῶν αὐξάνει ἡ ἐπίδοσις καὶ ἐπακολουθοῦν τὰ ἔπαθλα. Προσοχὴ λοιπὸν, μήπως ὑποβαθμίζεται ὁ ζήλος μας καὶ μᾶς λείπη ἡ ὄρεξις διὰ τὰ «κρεῖττονα» (Α' Κορινθ. ιβ' 31) καὶ ἀνώτερα καὶ γενναϊότερα χριστιανικὰ ἔργα καὶ καθήκοντα. Εἶναι καὶ αὐτὸ σπουδαῖον θέμα αὐτοκριτικῆς.

Ἀκόμη, διὰ νὰ διαπιστωθῇ κατὰ πόσον «νομίμως ἀθλήῃ» ὁ χριστιανός, ὀφείλει ν' ἀνακρίνῃ ἀμερολήπτως τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας του, τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ τοὺς διαλογισμοὺς του, τὰς ἐπιθυμίας του, τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ ἐλατήρια τῶν ἐνεργειῶν του. Μόνον ἔτσι θὰ μορφώσωμεν ἀληθῆ γνώμην περὶ τῶν πραγματικῶν μας διαθέσεων καὶ περὶ τῆς ποιότητος τοῦ ἥθους καὶ τῆς προσπάθειάς μας.

4. Τέλος, ἡ κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλον παρομοίωσις τοῦ χριστιανοῦ πρὸς «κοπιῶντα γεωργὸν (ὅστις) δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν» μᾶς τοποθετεῖ πρὸ τοῦ καθήκοντος τῆς ψυχικῆς καλλιέργειας. Ἐφ' ὅσον δὲ «ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκειται», ἡ αὐτοκριτικὴ μας, εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτό, ὀφείλει νὰ ἐξετάζῃ προσεκτικὰ ὅλα τὰ συμπτώματα καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου, διὰ νὰ ἔχωμεν σαφῆ ἰδίαν περὶ τοῦ χαρακτήρος καὶ τῶν ἐλλείψεών μας καὶ νὰ χρησιμοποιήσωμεν ἀναλόγως τὰ κατάλληλα θεραπευτικὰ μέσα πρὸς διόρθωσιν. Ὄφειλομεν νὰ παρακολουθοῦμεν ἐπίσης τὴν ἐξέλιξιν τῆς πνευματικῆς μας καταστάσεως, κατὰ πόσον δηλαδὴ προαγόμεθα πνευματικῶς ἢ, τυχόν, ὀπισθοδρομοῦμεν. Ἐτσι θὰ φανοῦν οἱ καρποὶ τῆς ψυχικῆς μας καλλιέργειας.

Ὅλα ὅμως τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὴν θεωρητικὴν μόνον αὐτογνωσίαν μᾶς ὑπέδειξαν. Ὑπάρχει ἐν τούτοις καὶ ἡ ἐν τῇ πράξει αὐτοεξέτασις. Καὶ αὐτὴν θὰ πρέπει ἰδιαίτερος νὰ προσέξωμεν. Διότι:

—Τί ὠφελεῖται ὁ μαθητὴς, ὁ ὁποῖος βαθμολογεῖται μὲ ἄριστα διὰ τὰς γνώσεις του, ὅταν εἰς τὴν ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν τῶν γνώσεων ἀποτυγχάνῃ ὡς ἀμαθής; Ἡ

—Τί κερδίζει ὁ καλῶς ἐξοπλισμένος στρατιώτης, ἐὰν κατὰ τὴν μάχην δὲν χρησιμοποιεῖ καλῶς τὰ ὅπλα του, διὰ νὰ μὴ νικηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ; κ.ο.κ.

Καὶ ὁ χριστιανός, ἐπομένως, δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ ἐξετάσῃ μόνον τὰς γνώσεις του τὰς θρησκευτικὰς, ἢ μόνον τὰ πνευματικὰ ἐφόδια καὶ τὸν ἐξοπλισμὸν του, οὔτε ἀπλῶς νὰ παρατηρῇ μεμονωμένα συμπτώματα καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ χαρακτήρος του. Χρήσιμα ὁμολογουμένως καὶ ἀπαραίτητα στοιχεῖα αὐτογνωσίας εἶναι ὅλα αὐτά. Καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ παραβλέπωμεν. Προέχει ὅμως νὰ δοκιμάσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα. Εἰς τὰς δυσκόλους ἰδίως στιγμὰς εἰς τὴν ὥραν τοῦ πειρασμοῦ εἰς τὸν καιρὸν τῆς δοκιμασίας, δίδουν οἱ χριστιανοὶ τὰς ἐξετάσεις των. Ἐξετάσεις πίστεως καὶ γνώσεως θρησκευτικῆς. Ἐξετάσεις ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων. Ἐξετάσεις καλῆς χρησιμοποίησεως τοῦ πνευματικοῦ των ἐφοδισμοῦ. Ἐξετάσεις χαρακτήρος, ἀρετῆς, χριστιανικῆς ἐν γένει συμπεριφορᾶς. Ἐρωτᾶται λοιπὸν, πρωτίστως, τί ἐξετάσεις δίδει ὁ καθένας ἐξ ἡμῶν, εἰς τὸν βίον του, ἐμπράκτως. Ἡ συνείδησις ἐκάστου ἄς ἀπαντήσῃ.

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ

τοῦ ψυχωφελεστάτου καὶ θαυμαστοῦ βιβλίου
δνομαζομένου

ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

μὲ στόχασες πνευματικαῖς καὶ κατάνυξιν
εἰς κάθε κεφάλαιον

Ἡ «Μίμησις» αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ διαφέρει θεοσικῶς ἀπὸ ὅλες τῆς μέχρι τώρα μεταφράσεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Εἶναι ἡ πληρεσιτέρα, ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως.

Ἀνατύπωσις καλαίσθητος κατὰ τὸ πρωτότυπον ἐκδόσεως Ἐνετίας, ἔτους 1770. Μὲ ἔγκρισιν καὶ εὐλογίαν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας.

Σελίδες 532, ἐξώφυλλον εἰς τετραχρωμίαν, ὄρχ. 800 (πλέον ταχυδρομικά).

Κεντρικὴ διάθεσις: Ἀποστολικὴ
Διακονία, Ἰαίου 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλ.
722.8008.

Η ΙΕΡΩΣΥΝΗ ΩΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗ*

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΣΥΜΕΩΝ Π. ΚΟΥΤΣΑ
Ἱεροκήρυκος

Ἡ ἀποστολή καὶ χάρισμα ὅμως ἡ ἱερωσύνη προϋποθέτει γιὰ τοὺς φορεῖς τῆς καὶ τὸ ἀντίστοιχο ἦθος, τὸ ἦθος τῶν Ἀποστόλων. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες δὲν φτάνει νὰ εἶμαστε μόνο «διάδοχοι θρόνων», ἀλλὰ «καὶ τρόπων μέτοχοι τῶν ἀποστόλων», σύμφωνα μὲ τὸ ἐκφραστικώτατο ἀπολυτίκιό πού μνημονεύσαμε. Ἐξαιρούμε μὲ καύχηση —καὶ δικαίως— τὴν ἀποστολικὴ διαδοχὴ μας. Ὅμως δὲν θὰ πρέπει νὰ λησιμονοῦμε καὶ τὸν ἀποστολικὸ τρόπο ζωῆς πού συνεπάγεται ἡ ἀσκησιμὸς τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖο ἀναλαμβάνουμε μὲ τὴν ἀνάδειξή μας σὲ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας. Συνεχίζοντας ἀδιάκοπα τὴ διαδοχὴ τῶν θεσμοποιημένων λειτουργημάτων, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἐνσαρκώνουμε παράλληλα καὶ τὰ γνωρίσματα τῆς ἀποστολικῆς ζωῆς. Νὰ φέρουμε μέσα μας καὶ νὰ ἀκτινοβολοῦμε μὲ τὴν ἱερατικὴ ζωὴ μας «τὴν χάριν τῶν ἀποστόλων», ὅπως γράφει ὁ ἅγιος Συμεὼν (Κατήχ. 18, SC 104, 284. Πρὸς. Κατήχ. 33, SC 113, 264 - 266). Ἡ, σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Ἰσίδωρο τὸν Πηλοσυώτη, νὰ διασώζουμε «τὸν ἀποστολικὸν χαρακτήρα» καὶ νὰ ἀποτελοῦμε «ἀποστολικά παραδείγματα» (Ἐπιστ. 3,17, PG 78, 744 BC καὶ 5, 466, 1597A).

Ποιά ἀκριβῶς εἶναι αὐτὰ τὰ ἀποστολικά γνωρίσματα, πού θὰ πρέπει νὰ κοσμοῦν τὴν ἱερατικὴ μας ζωὴ;

α) Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ πρὸς τὸ ποίμνιο.

Ἡ ἱερωσύνη ὡς ἀποστολή ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη, στηρίζεται ἐπάνω στὴν ἀγάπη καὶ εἶναι ἔκφραση ἀγάπης. Τῆς ἀγάπης γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τῆς ἀγάπης γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἄς θυμηθοῦμε τὸ τριπλὸ ἐρώτημα πού ἔθεσε ὁ Κύριος πρὸς τὸν ἀπόστολο Πέτρο μετὰ τὴν ἀνάστασή Του καὶ πού μᾶς διασώζει ὁ εὐαγγελιστὴς τῆς ἀγάπης στὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ εὐαγγελίου του (Ἰω. 21, 15-17). Θεμελιώδης προϋπόθεση γιὰ νὰ ἀναδεχθοῦμε καὶ νὰ ἀσκήσουμε τὸ ἔργο τῆς διαπομπάνσεως τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη μας γιὰ τὸν Χριστό. Ὅποιος δὲν πιστεύει ἀλόγητα καὶ δὲν ἀγαπᾷ ὀλόθερμα τὸν Χριστό δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπόστολός Του. Κήρυκας τῆς Βασιλείας Του. Ἱεραργὸς τῶν μυστηρίων Του. Ποιμένας τῶν ἀρνίων Του. Μόνο ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστό γεννᾷ καὶ συντηρεῖ στὴν καρδιὰ τοῦ ἱερωμένου τὴ βαθιὰ

συνείδηση τοῦ ἱερατικοῦ χρέους· τὸ αἶσθημα εὐθύνης γιὰ τὸ πῶς ἀσκεῖ τὸ ἀποστολικὸ ἔργο. Καὶ μὲ τὴ δύναμη πάλι πού παρέχει ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ μπορεῖ ὁ ἐργάτης τοῦ εὐαγγελίου νὰ ὑπομείνει τοὺς κόπους καὶ τὶς θλίψεις —πολλὲς φορὲς ἀκόμη καὶ τὸν διωγμὸ— πού συνεπάγεται ἡ ἱερατικὴ ζωὴ. Αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ ἐμπειρία τῶν Ἀποστόλων, τὴν ὁποία μὲ τόση δύναμη περιέγραψε ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὸ 8ο κεφάλαιο τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῆς του (Ῥωμ. 8, 35-39).

Ἡ ἱερωσύνη ὡς ἀποστολή δὲν ἐμπνέεται καὶ δὲν συντηρεῖται μόνο ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστό. Ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καὶ ἔργο ἀγάπης. Καὶ ἡ ἀγάπη τῶν ποιμένων πρὸς τὸ ποίμνιο τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ μίμηση καὶ προέκταση τῆς θείας ἀγάπης. Τὸ ὑπογραμμίζει πολὺ ζωηρὰ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στὴν ἀρχὴ τοῦ Β' λόγου του περὶ Ἱερωσύνης (PG 48, 631 - 632).

Ἡ ἀγάπη ὑπῆρξε ἡ ἀποστολή τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀγάπη γιὰ τοὺς ἀνθρώπους κορυφώθηκε στὴ θυσία τοῦ Σταυροῦ (Ἰω. 3,16· Ῥωμ. 5,8· Ἐφ. 2, 4-5· 5,2· Β' Θεσσ. 2,16· Α' Ἰω. 4, 10-11). Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀποστολικὸ ἔργο τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου τὴν ἴδια ἀγάπη ἐκφράζει. Ἐκδαπανήθηκαν «ἥδιστα ὑπὲρ τῶν ψυχῶν» τῶν ἀδελφῶν τους χριστιανῶν (Β' Κορ. 12,15). Ἦταν τόση ἡ ἀγάπη τους, ὥστε, ὅπως γράφει ὁ Παῦλος στοὺς Θεσσαλονικεῖς, ἦταν ἔτοιμοι νὰ μεταδώσουν στοὺς πιστοὺς ὄχι μόνο τὸ Εὐαγγέλιο, ἀλλὰ καὶ τὶς ψυχές τους (Α' Θεσσ. 2,8).

Ἡ ἴδια ἀγάπη θὰ πρέπει νὰ γεμίζει τὶς ἱερατικὲς καρδιές μας καὶ νὰ καθοδηγεῖ τὸ ποιμαντικὸ μας ἔργο. Ζοῦμε —ὀφείλουμε νὰ ζοῦμε— γιὰ χάρι τοῦ ποιμαντοῦ τοῦ Χριστοῦ. «Δεῖ γὰρ εἶδέναι τε καὶ μὴ ἀμφιβάλλειν», γράφει ὁ Μ. Ἀθανάσιος πρὸς τὸν Δρακόντιο, «ὅτι πρὶν μὲν κατασταθῆς σαυτῷ ἕξης, κατασταθεὶς δέ, οἷς κατεστάθης» (Πρὸς Δρακόντιο 2, ΒΕΠΕΣ 33, 171). Τὸ ἴδιο πράγμα τονίζει πολὺ ἐπιγραμματικὰ ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος: «Ποιμένα ἀληθινὸν ἀποδείξει ἡ ἀγάπη· δι' ἀγάπην γὰρ ὁ Ποιμὴν ὁ Μέγας ἐσταυρώθη» (Πρὸς τὸν Ποιμένα 24, PG 88, 1177B). Χωρὶς τὴν ἀγάπη ἡ ἱερωσύνη παύει νὰ εἶναι ἀποστολή. Γίνεται ὀτιδήποτε ἄλλο, ἀποστολή ὅμως δὲν εἶναι.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 39 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 τεύχους.

(Συνεχίζεται.)

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Πάντες τρέχουσι

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἕνα ἔργο τέχνης καὶ ἡ σημασία του

Τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς μεγάλης τέχνης εἶναι ὅτι μπορεῖ καὶ ἀναπαριστᾶ μὲ λιτὰ μέσα καὶ σύμβολα πραγματικὲς καταστάσεις τῆς ζωῆς, τίς ὁποῖες ἐξωραΐζει καὶ μᾶς τίς προβάλλει ἀφαιρώντας τὴν τραγικότητά τους. Κάπως ἔτσι ἀντιλαμβάνομαι καὶ τὴν λειτουργία τοῦ «Δρομέα», ἔργου σύγχρονης τέχνης καὶ κατασκευῆς τοῦ γλύπτη Κ. Βαρώτσου, πὸ ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων εἶχε τὴν φαινή ἰδέα νὰ τοποθετήσῃ στὸ μέσο τῆς Πλα-

τείας Ὀμοιοῦς εἰς θεῶν πολλῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν παρεπιδημούντων ξένων. Ἐκεῖνο πὸ εἶναι δύσκολο εἶναι νὰ βρεθῆί κάποιος τόπος εἰς τὰ πέριξ, ὅπου καὶ νὰ σταθεῖς, νὰ τὸν περιεργασθεῖς καὶ νὰ τὸν θαυμάσεις. Τὸν Δρομέα μόνο ἐν ριπαῖς ὀφθαλμῶν τρέχοντας εἴτε μὲ τὰ πόδια εἴτε μὲ τὸ αὐτοκίνητο μπορεῖς νὰ τὸν ἀντικρύσεις.

Πρέπει νὰ εἶναι ἀπὸ τὰ λίγα καλλιτεχνικὰ ἔργα πὸ κατὰ τρόπον ἀπόλυτο ἀνταποκρίνονται στὶς προθέσεις τοῦ δημιουργοῦ, τοῦ χορηγοῦ, καὶ τοῦ θεατοῦ. Ὁ τελευταῖος τὸ παίρνει προσωπικὰ καὶ συντονίζοντας τὸν βηματισμὸ του προχωρεῖ τροχάδην τὸν δρόμον του, ὅταν μάλιστα παίρνει τὴν ὁδὸν Σταδίου...

Μάθημα γραμματικῆς ἐπὶ τόπου

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ περίπτωση νεαροῦ πατέ-
ρα, ὁ ὁποῖος ἔφερε ἐπὶ τόπου τὸ μικρὸ παιδάκι του πὸ συναντοῦσε δυσκολίες στὴν ἐκμάθηση τῶν ρημάτων, γιὰ νὰ τοῦ διδάξῃ ἐποπτικὰ, μὲ παράδειγμα ἀπὸ τὴν τρέχουσα χρῆση, τὸ ρῆμα τρέχω καὶ τίς κλίσεις του.

«Ἐγὼ παιδί μου τί κάνω τώρα; Τρέχω. Ἐσύ; Τρέχεις. Ὁ κόσμος πὸ πάει κι ἔρχεται; Κι αὐτὸς τρέχει. Ὅλοι μας λοιπὸν τρέχουμε. Ἐσεῖς ἐκεῖ, πῶς τρέχετε ἔτσι; Μὰ ὅλοι τρέχουν, κύριε, τοῦ ἀπαντοῦν, ἐμεῖς θὰ εἴμαστε ἢ ἐξαίρεση»;

Πράγματι στὸν κανόνα αὐτὸ δὲν ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις, κι ἂν πιθανὸν ὑπάρξουν τότε ἀπλῶς θὰ τονίζουσαν τὸν κανόνα.

Θέατρο παραλόγου

Ἄν ἐπιλέξαμε τὴν Ὀμόνοια καὶ τὸν Δρομέα τῆς, τὸ κάναμε γιὰτὶ προσφέρεται σὰν σκηρικὸ ἐνὸς θεατρικοῦ ἔργου πὸ ὁ τίτλος του θὰ μπορούσε νὰ ἦταν: «Μιά ζωὴ σὲ θυμᾶμαι νὰ τρέχεις», μὲ ὅλον τὸν θίασο τῶν νεοελλήνων ἐπὶ σκηγῆς νὰ τραγουδάει, μὲ συγχωρεῖτε, νὰ κλίνει τὸ ρῆμα τρέχω μὲ ὅλες τίς προσωπικὲς ἀντωνυμίες, μὲ ὅλους τοὺς χρόνους καὶ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνση. Ἰδιαίτερα πρὸς ἐκείνην τῆς ὁδοῦ Σταδίου, ὅπου

σ ἐ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

ὁ στρατηγὸς Θεόδωρος Κολοκοτρώνης μᾶς δείχνει πρὸς ἓνα ἐπικλινὲς ἀνθοστόλιστο τεραστίων διαστάσεων ὠρολόγιο τὴν ὥρα πού περνάει καὶ κατὰ ταῦτα μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ὀφείλουμε νὰ διαστοῦμε καὶ νὰ τρέξουμε.

Ἄγώνας δρόμου, λοιπόν, πού ἀπὸ βιοπάλης κάματος προωθείται στὴν κατηγορία τοῦ ἀθλήματος, ἐξιδαίνετο, ἐξευγενίζεται. Ἄναφέρομαι συγκεκριμένα στὴν θεσμοθέτηση τοῦ «γύρου τῆς Ἀθήνας» κάθε Μάη, γιὰ τὸν ὁποῖο ἀθλοθετοῦνται καὶ ἀπονέμονται εἰδικὰ βραβεῖα. Μετά, δέδια, ἡ ζωὴ συνεχίζεται χωρὶς βραβεῖα, χωρὶς εὐγένειες χωρὶς ἰδανικά, ὁ κόσμος γυρίζει στὰ ἴδια καὶ τρέχει σὰν τὴν ἀδικη κατάρρα γιὰ νὰ θυμηθοῦμε καὶ μιὰ ἔκφραση τοῦ λαοῦ μας πού ἀποδίδει τέλεια αὐτὸ τὸ τρεχαλητό.

Τρέχουμε σὲ εὐθεία, σὲ τεθλασμένη, σὲ κύκλο, μπρός, πίσω, πάνω, κάτω, γυρίζουμε σὰ σόουρα μὲ κοιμμένη τὴν ἀνάσα, λαχανιασμένοι, χωρὶς νὰ παίρνομε ἀναπνοή, κυριολεκτικὰ ἀλαφιασμένοι.

* Ἀπρόσμενο μάθημα

Βρισκόμαστε στὸν Ἡλεκτρικὸ Σταθμὸ τοῦ Νέου Φαλήρου. Ἔτσι, ὅπως κάποιος κατεδαίνει τὶς σκάλες πού ὀδηγοῦν στὴν ἀποβάθρα, κατευθεῖαν μπροστά, μὲ θαρυφωμένη τὴν τσάντα του καὶ μὲ μιὰ ἄλλη σακούλα ὑπομάλῃς, τὸν πλησιάζει ἓνας ἄλλος κύριος, λίγο ἡλικιωμένος καὶ τοῦ κάνει καλοσυνάτα ἓνα πρῶτὸ μᾶθημα ὀρθῆς καθόδου τῆς κλίμακος τοῦ Σταθμοῦ.

«Μὲ συγχωρεῖτε» τοῦ ψιθυρίζει. Ὁ ἄλλος, ἔχοντας τὴν σχετικὴ ἐπιτάχυνση λόγω θαρύτητος παρὰ λίγο νὰ πέσει κάτω. Ποιὸς ἦταν αὐτὸς πού τολμοῦσε νὰ τοῦ ἀνακόψει τὴν κάθοδο; Στρέφεται πρὸς τὸν ἄγνωστο, πού τοῦ ζητοῦσε συγγνώμη, θέλοντας νὰ τοῦ ζητήσει τὸν λόγο γιατί κινδύνευε α) νὰ πέσει μὲ τὸ ἀπότομο σταμάτημα· β) νὰ πέσουν πάνω του καὶ ἄλλοι πού ἐρχόντουσαν ἀπὸ πίσω καὶ νὰ τὸν τσαλαπατήσουν· γ) νὰ χάσει τὸ τραῖνο πού ἤδη ἀκουγόταν νὰ καταφθάνει· δ) νὰ μὴν ἀγοράσει ἐφημερίδα καὶ ε) νὰ μὴν προλάβει νὰ πιάσει θέση ὥστε νὰ τὴν διαβάσει. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ κίνδυνοι πέρασαν ἀστραπιαῖα ἀπὸ τὸ μυαλό του, τὸν ἔπιασε πανικὸς καὶ ἦταν ἔτοιμος νὰ ξεσπάσει.

Τὸ χαμόγελο ὅμως τοῦ ἄλλου, τὸ «μὲ συγχωρεῖτε» του, τὸ ἀπίθανο καὶ ἀπροσδόκητο τῆς παρεμβάσεως τὸν ἔκανε νὰ τὸν κοιτάξει παράξενα καὶ νὰ ἀκούσει προσεχτικὰ τὶς ὑποδείξεις του.

«Ἐφέρετε, κι ἐγὼ εἶμαι συνήθως διαστικὸς, ἀγαπητέ μου. Ὑπάρχει ὅμως ὁ κίνδυνος, ὅταν κατεδαίνετε τὴ σκάλα κατευθεῖαν μπροστά, μὲ τὸ θάρος πού ἔχετε —ἐννοοῦσε προφανῶς στὰ χέρια— καὶ τὴν φόρα πού ἔχετε πάρει νὰ πέσετε μπρούμυτα καὶ νὰ χτυπήσετε. Λίγο πλάγια, λίγο λοξά· αὐτὸ ἔχει ἐπιπλέον τὸ πλεονέκτημα νὰ ἐπιβραδύνει καὶ τὴν ταχύτητα».

Τὸν ἄκουσε ἀφοπλισμένος ὁ ἀνθρωπὸς μας καὶ μάλιστα μὲ ἀνακούφιση, γιὰτὶ κάποιος ἐνδιαφέρθηκε γι' αὐτὸν καὶ μὲ τρόπο τοῦ ὑπέδειξε μιὰν ἄλλη πραγματικότητα ἀπ' ἐκείνην πού εἶχε διαβάσει πρόσφατα σὲ μιὰ «τοιχο-γραφία»: «ὑπάρχω, ἄρα δέν... ὑπάρχεις!» Μετὰ τὴν πρῶτὴ συνάντηση τὸ δεῦτερο σκέλος τοῦ συλλογισμοῦ θὰ μπορούσε νὰ μετατραπῆ σὲ «ἄρα ὑπάρχομε».

Λοξοδρομήσεις, παραλληλότητες καὶ ἑμεταφορές

Τί τὸ ἤθελε ὅμως ὁ εὐλογημένος ἐκεῖνο τὸ πλάγια καὶ τὸ λοξά; Τοῦ θύμισε ἄλλα πράγματα. Ὅχι δέδια ὅτι κυκλοφοροῦν πολλοὶ λοξοί. Αὐτὸ τέλος πάντων ὑποφέρεται. Τοῦ θύμισε κατὶ κανόνες κυκλοφορίας πού ἐπικρατοῦν σ' αὐτὰ τὰ τρεχάματα. «Πάντες μὲν τρέχουσι» (πρὸβλ. Α' Κορινθ. θ' 24), ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι νὰ φθάσεις κάπου γρήγορα καὶ ἂν ἡ εὐθεῖα εἶναι σύμφωνα μὲ τοὺς γεωμετρικοὺς κανόνες ἢ συντομωτέρα ὁδός, ἐντούτοις, σύμφωνα μὲ ἄλλους κανόνες, ἡ π λ α γ ἱ α εἶναι τελικὰ ἢ συντομωτέρα...

Δὲν ἔχετε παρὰ νὰ παρατηρήσετε πῶς περνοῦν τὶς διαβάσεις οἱ διαβάτες. Παρατηροῦν τὶς πιθανὲς ρωγμὲς τῆς μάζας καὶ προσπαθοῦν νὰ εἰσχωρήσουν καὶ νὰ διαδοῦν στὴν ἀπέναντι πλευρά. Τὸν ἴδιο τύπο πορείας ἀκολουθοῦν καὶ ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου, καίτοι γιὰ νὰ πᾶνε ἀκόμα πιὸ γρήγορα θαδίζουσι ὡς ἀκροβάτες στὸ ἄκρον τοῦ πεζοδρομίου πατώντας καὶ ἐπὶ τοῦ κρασπέδου τῆς λεωφόρου μὲ κίνδυνο νὰ τοὺς πατήσει κάποιος τροχοφόρος.

Τὴν αὐτὴν μέθοδο ἐφαρμόζουσι καὶ εἰς τὰς ἐθνικὰς ὁδοὺς. Εὐθὺς ὡς ὑπάρξει συνωστισμὸς ἐπὶ τῶν λωρίδων, διερευνοῦν παρακαμπτηρίους χωματόδρομους, ὁμοῦν πρὸς αὐτοὺς καὶ παραλληλοδρομοῦν μὲ τοὺς ὑπολοίπους τῶν λωρίδων μέχρις ὅτου ὑπάρξει κάπου κενὸν γιὰ νὰ εἰσπηδήσουν πάλιν τροπαιοῦχοι.

Δὲν ἔχει φανεῖ ὁ νεώτερος Πλούταρχος γιὰ νὰ περιγράψει τοὺς παραλλήλους δίους τῶν συμπατριωτῶν

ΟΡΙΑΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΜΑΣ¹

Του Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΜΟΥΣΤΑΚΑ
Καθηγητοῦ

Στὴν πρώτη περίοδο τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ζοῦσε ἀκόμη ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἦρθαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, οἱ ὁποῖοι, ἐνῶ ἔβλεπαν χειροπιαστὴ τὴν Ἀλήθεια στὸ θεατρικὸ Πρόσωπο τοῦ Λόγου, ἐνῶ ἔβλεπαν νὰ ἀνασταίνονται νεκροί, νὰ θεραπεύονται λεπροί, ν' ἀνοίγουν τὰ μάτια τῶν τυφλῶν, νὰ περπατοῦν οἱ παραλυτικοί¹⁶, κλείνουν τὴν ψυχὴ τους στὴν ἄρνηση τῆς Ζωῆς ἀπὸ φθόνον καὶ στρέφουν τὸ βλέμμα τους μὲ ὀργὴ πάνω σ' Ἐκεῖνον, πού ἦρθε νὰ θεραπεύσει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ μίσημα τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. «Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια»¹⁷. Ὁχι! Δὲν μπορεῖ, σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τους, ὁ Θεὸς νὰ ἔχει τόση μεγάλη ἀγάπη, νὰ συγκαταβαίνει καὶ νὰ γίνεται Θεᾶνθρωπος, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἀγγίξει ὁ ἄνθρωπος τὸ ἴδιο τὸ σῶμα τῆς Θεότητος! Δὲν μπορούσε ὁ νοῦς τους νὰ «δολέψει» τὴ σκέψη πῶς ὁ Μεσσίας δὲν θὰ ἦταν ἓνας ἐγκόσμιος βασιλιάς, πού θὰ δόξαζε τὸν περιούσιον Λαὸν τοῦ Θεοῦ μὲ μιὰ ἐγκόσμια κυριαρχία. Γι' αὐτὸ στήνουν ἐπάνω στὸ Γολγοθᾶ τὸν Σταυρὸ καὶ ἀπλώνουν ἐκεῖ τὴ θεία Ἀγάπη. Ἔτσι πέρασε ὁ καιρὸς τῆς βροχῆς καὶ ἦρθαν οἱ ποταμοὶ νὰ πνίξουν τὴν Ἐκκλησίαν μὲ τὸ αἷμα ὄλων ἐκείνων πού ὁμολόγησαν πίστη στὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἀρχίζει

ἡ ἐποχὴ τῶν μαρτύρων, τῶν ἡρώων τῆς πίστεως, μὲ «ἀκροθίνιον» τὸν Πρωτομάρτυρα Στέφανον. Εἶναι ἡ ἐποχὴ πού στὰ ἀμφιθέατρα καὶ στὰ ἵπποδρόμια καὶ στὸ Κολοσσαῖο σύρονταν κατὰ χιλιάδες οἱ ὄπαδοι τοῦ Ἰησοῦ, γιὰ ν' ἀρνηθοῦν ἐκεῖ τὴν Ἀλήθειαν πού ἔλαμψε μέσα τους καὶ τοὺς ἀνεμόρφωσε καὶ τοὺς ἀνεγέννησε «ἐν Χριστῷ».

Μαζὶ μὲ τὴ βροχὴ καὶ τοὺς ποταμοὺς, πού ἐπληξάν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ θέλησαν τὸ δέντρο τῆς πίστεως νὰ τὸ ξεριζώσουν, ἔπνευσαν καὶ οἱ ἄνεμοι. Ὁργανώθηκε τὸ μίσος. Ἐγίνε «ἐπιστημονικὸ» τὸ ψεῦδος κατὰ τῆς Ἀλήθειας μὲ τὴ συγγραφὴ. Ἀνέλαθε πλέον ὄχι μονάχα τὸ ξίφος τοῦ δημίου, ἀλλὰ καὶ ἡ γραφίδα τοῦ ἀπίστου, τοῦ ἀντιχριστοῦ, νὰ διαψεύσει τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἡ Ἐκκλησία μας ἀμύνθηκε μὲ τοὺς Ἀπολογητὲς τῆς. Ἦρθε ὁ καιρὸς τῆς εὐλογίας. Ἦρθε ἡ γαλήνη στὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία στὴ συνέχεια ἀγκάλιασε ὄλον τὸν γνωστὸ τότε κόσμον. Τὸ μεταλαμπάδευσαν οἱ ἀνεπανάληπτες ὡς θεοσμῶν μορφές τῶν Ἀποστόλων καὶ οἱ πρῶτοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Μετὰ τὸ διάταγμα τῶν Μεδιολάνων δὲν ἐξέλιπαν οἱ Νέρωνες καὶ οἱ Διοκλητιανοί. Βέβαια τὰ ἀμφιθέατρα ἔχουν κλείσει. Ἐχουν σταματήσει τὰ θηρία νὰ κατατρώγουν τοὺς χριστιανούς καὶ νὰ κατασπαράσσουν τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐχει σταματήσει, ὅπως λέμε, ἡ ἐξωτερικὴ αἱμορραγία, ἡ ἐξωτερικὴ πίεση. Ὁ Ἰησοῦς Χρι-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 23 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1 τεύχους.

16. Λουκ. 7,22.

17. Ματθ. 9,34.

μας. Ὁ ἕλληνας ὁδηγὸς ὁδηγεῖ μὲ ἀνταντακλαστικὰ χωρικοῦ ὁδοιπόρου. Κόβει δρόμον γιὰ νὰ βγεῖ μπροστά, λοξοδρομεῖ γιὰ νὰ σὲ «φάει» στὴν στροφή.

Τὸ κακὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ὅλα αὐτὰ πού συμβαίνουν στοὺς δρόμους **μ ε τ α φ έ ρ ο ν τ α ι** καὶ στὰ ὑπόλοιπα κοινωνικὰ πεδία δράσεως τοῦ ἀνθρώπου, πού μετατρέπονται ἔτσι σὲ χώρους ἀνταγωνιστικῶν ἐξουθενώσεως τοῦ συνανθρώπου.

Ἡ Ζωὴ εἶναι τρέξιμον

Τὸ τρέξιμον λοιπὸν πού μᾶς ἐπιβάλλεται ἢ ἐπιβάλλουμε ἑμεῖς στὸν ἑαυτὸ μας, ἐκτὸς τοῦ ὅτι μᾶς ἐξαντλεῖ προσωπικά, μᾶς ὑπαγορεύει κανόνες συμπεριφορᾶς πού ὁδηγοῦν σὲ ἀφιλόνητη πορεία στὸ δρόμον τῆς ζωῆς.

Καὶ ἐνῶ ὁ δρόμος καὶ τὸ τρέξιμον μποροῦν νὰ συμβολίζουν τὴν ἀγωνιστικὴν πορείαν τοῦ ἀνθρώπου γιὰ μιὰ ἐν Θεῷ ζωὴν, ἀπὸ μιὰ ἀπρόσεκτη στάση μας εἶναι δυνατό νὰ ἐκπέσουν ἀπὸ τὴν τάξιν αὐτήν, νὰ χάσουν δηλαδὴ τὸ ἀνάλογο ἀντίκρυσμα.

Ἐδῶ κυρίως ἐγκτεται ἡ συμβολὴ τῆς ποιμαντικῆς φροντίδος τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον, ἢ Ὅποια ὑποδεικνύοντας τὸν Σωτῆρα Χριστὸ ὡς τὴν μόνην Ὁδὸν (Ἰωάν. ιδ' 6), ὀφείλει νὰ τὸν ὁδηγεῖ πρὸς αὐτὴν καὶ νὰ τὸν ἐμπνέει «νὰ τρέχει μὲ ὑπομονὴν τὸ ἀγώνισμα τοῦ δρόμου πού εἶναι ἐμπρὸς του» (Ἐβρ. ιδ' 1), βοηθώντας τον νὰ καταλάβει ὅτι, πραγματικά καὶ μεταφορικά, ἡ ἐπιτυχία μας στὴ ζωὴ καὶ ἡ σωτηρία μας δὲν εἶναι κατόρθωμα «τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεούντος Θεοῦ» (Ρωμ. θ' 16).

στός ήρθε στη γή να πολεμήσει και να νικήσει. Και από τη στιγμή που πάτησε το πόδι Του στη γή ήταν και θα είναι πάντοτε σημείο αντιλεγόμενο¹⁸. Εάν έπαψαν οι εξωτερικές πιέσεις κατά της Έκκλησίας, αρχίζει τώρα πλέον κάτι το τρομερότερο και το πλέον επικίνδυνο. Αρχίζει από μέσα, από την ίδια τη «στέγη» της Έκκλησίας, μέσα από το ένδυμα της πίστεως, από ποιμένες ή ποιμενόμενους, ανθρώπους δηλαδή της Έκκλησίας, να βάλλεται και να προσβάλλεται και να παραχαράσσεται και να αλλοιώνεται ή Αλήθεια του Θεού, την οποία διέσωζε η Έκκλησία.

Η Όρθοδοξία άρχισε να διαμορφώνεται από την αποστολική εποχή. Νά γνωρίζει δηλαδή καλά ποιά είναι δική της και ποιά δέν είναι δική της, αλλά παρείσακτο στοιχείο. Νά, γιατί η Έκκλησία είδε τον Ίησού Χριστό όχι με τά μάτια του ανθρώπου, με τά «μάτια» της λογικής, αλλά έτσι όπως ακριβώς αποκαλύφθηκε. Έτσι όπως ακριβώς σαρκώθηκε. Βέβαια δανείσθηκε η Έκκλησία πολλούς όρους, πολλούς τρόπους έκφράσεως κοσμικούς, φιλοσοφικούς, αλλά τό περιεχόμενο, ή ουσία, ή διατύπωση της διδασκαλίας της δέν είχε τίποτε τό ανθρώπινο. Ίσως να «δόλευε» πιό καλά τίς ανθρώπινες αντιλήψεις και τίς κοινωνικές ανάγκες, τίς πολιτικές σκοπιμότητες ό Ίησους Χριστός να μήν είναι έτσι, όπως ακριβώς Τόν έκφράζει ή χριστοκεντρική, ευαγγελική και άγιοπατερική Όρθοδοξία. Αλλά αυτό ακριβώς είναι που συνιστά ή Όρθοδοξία: τ ή ν ά κ ρ ι β ε ι α της Αλήθειας του Θεού. Τίποτε περισσότερο ή τίποτε λιγότερο άπ' αυτό που είναι ό Θεάνθρωπος: Τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος.

Οί θεηγόροι όπλίτες, οί πατέρες, σε κάθε Οικουμενική Σύνοδο διακηρύττουν: «Αύτη ή πίστις των Άποστόλων, αύτη ή πίστις των Όρθοδόξων, ούτω φρονοΰμεν, ούτω λαλοΰμεν, ούτω κηρύσσομεν Χριστόν τόν αληθινόν Θεόν ήμΰν»¹⁹. Τί σημαίνει αυτό; Άπλούστατα πώς «οί Οικουμενικές Σύνοδοι υπήρξαν αποτέλεσμα διαλόγου έντός της Έκκλησίας. Ό διάλογος ήταν για την Όρθοδοξία και στίς μεγάλες και στίς μικρές στιγμές της ιστορίας της τό μεγαλείο, ή αίγλη και ή δύναμή της. Ό,τι διευτυπώθη άπ' αυτές έχει τό στοιχείο της αυθεντίας, του αλαθήτου και της καθολικότητας, σε πλήρη ανταπόκριση προς τή διδασκαλία των Πατέρων της Έκκλησίας και την άποδοχή των υπό των Οικουμενικών Συνόδων δογματισθέντων, από την όρθόδοξο συνείδηση του έκκλησιαστικού πληρώματος όλων των χρόνων»²⁰.

Και ή αίρεση; Η αίρεση είναι τό αντίθετο ή πλάνη, ή ψευδής περί Θεού γνώση, ή λογικοποιημένη «θεολογία». «Η λέξη αίρεση σημαίνει τήν έκλογή, επιλογή και προτίμηση ένός μέρους της αλήθειας, εις βάρος της όλόκληρης αλήθειας, της καθολικής αλήθειας. Η αίρεση είναι τό αντίθετο της καθολικότητας. Οί αίρετικοί άπολυτοποιούν μιá μόνο πτυχή της διωματικής θεβαιότητας της Έκκλησίας και έτσι σχετικοποιούν άναπόφευκτα όλες τίς άλλες»²¹. Δανείζεται από την αλήθεια όρισμένες φράσεις, προτάσεις, τίς όποιες, άφού αλλοιώσει, παρουσιάζει ως όρθόδοξη περί Θεού διδασκαλία. Βέβαια, σάν καρπός της ανθρώπινης σκέψης, ή αίρεση άρέσει σ' αύτήν και επειδή είναι συγγενής της ανθρώπινης λογικής, γίνεται πολλές φορές πιό εύκολα άποδεκτή από την Αλήθεια, της όποιας την έκταση δέν μπορεί να μετρήσει, γιατί ξεπερνά τά όρια της υπάρξεως. Κατά συνέπεια σ' όλη τή δολία ιστορία της έναν ή αίρεση επιδιώκει σκοπό: Ό Χριστός να προσαρμοσθεί στα ανθρώπινα μέτρα. «Μικραίνει» τόν Ίησού Χριστό ή αίρεση, για να μπορεί να χωρέσει στα μέτρα της διαλεκτικής κατοχύρωσης. Κι άνάλογα άπ' τή «γραμμή» άπ' την όποία ξεκινά, όμιλει γι' Αύτόν.

Εάν επί παραδείγματι δλέπει τόν Ίησού Χριστό ώσάν έναν κοινωνικό μεταρρυθμιστή, Τόν θέλει εγκόσμιο. Τί χρειάζεται, λοιπόν, ή Θεότητα του Ίησού Χριστού; Έτσι ό Ίησους Χριστός, σύμφωνα με την παραπάνω «γραμμή», ήταν ένας σοφός μεταρρυθμιστής κι ένας κοινωνικός αναμορφωτής που έφερε καινούργιες διδασκαλίες, που χάραξε νέους δρόμους για τόν άνθρωπο. Εάν όμως ή αίρεση κινείται στο χώρο του ιδεαλισμού, «έξορίζει» τό Θεό από τή γή, γιατί δέν μπορεί να άπαντήσει στο έρώτημα: Ποιά είναι τό έργο του Θεού ανάμεσα στους ανθρώπους; Άρα άποτραβηγμένος κι άπλησίαστος στα δάθη της άγνωσίας, σ' έναν άχρηστο ούρανό ό Θεός! Γύρω άπ' αυτούς τους δύο πόλους (νεστοριανισμό - μονοφυσισισμό) κινήθηκαν οι αίρετικοί που φύτρωσαν μέσα από την Έκκλησία και κατάντησαν στην άθλιότητα της διωματικής φτώχειας της αίρεσης, γιατί λησιμόνησαν τή βασική και θεμελιώδη άρχή της Όρθοδόξου Έκκλησίας.

(Συνεχίζεται)

21. Γιανναρά Χρήστου, Άλφαβητάρι της πίστες, έκδόσεις Δόμος, Άθήνα 1983, σσ. 31-32.

Γιά ό,τι άφορά στον «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει να άπευθύνεσθε στη Διεύθυνση του Περιοδικού «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», δδός Ίωάννου Γεωναδίου 14, 115 21 Άθήνα — Τηλ. 72.18.308.

18. Λουκ. 2,34.

19. Άπό τό «Συνοδικόν» της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου.

20. Δεληγαστοπούλου Άθανασίου, Όρθοδοξία, ή σύγχρονη πράκλση, Άθήναι 1986 (έκτός έμπορίου), σσ. 48-49.

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ

ΜΕ ΤΗ ΜΑΡΙΑ ΜΑΤΖΑΡΗ - ΜΙΧΑΗΛ

2. Πρεσβυτέρα και Ίερωσύνη

Καλή μου πρεσβυτέρα,

Ήσυχως, πολλές φορές μέχρι σήμερα, θά 'χεις φέρει στη σκέψη σου τη στιγμή εκείνη της χειροτονίας του συζύγου σου.

Μά περισσότερο θά σέ συγκλονίζει το ίδιο το μυστήριο της Ίερωσύνης. Αχώρητο για το ανθρώπινο μυαλό. Ο αδύνατος άνθρωπος, ο χωματένιος, ο άμαρτωλός, με τη Χάρη του Αγίου Πνεύματος να μεταβάλλεται σε συνεχιστή του έργου των Αποστόλων και των Μαθητών του Χριστού. Δέχεται το θεϊκό κάλεσμα και γίνεται ο οικονόμος των Μυστηρίων.

Ένας νέος απόστολος, ίδιος με τους Δώδεκα, της πρώτης Έκκλησίας, προστίθεται στη σημερινή Έκκλησία. Κι αυτός ο νέος απόστολος είναι ο σύζυγός σου - ιερέας.

Το Μυστήριο του Γάμου και το Μυστήριο της Ίερωσύνης είναι τα δυο μυστήρια με τα οποία ευλογήθηκε ιδιαίτερα το δικό σας ζευγάρι. Οι δυο σας ζητε κάτω από την ξεχωριστή χάρη του Θεού. Είστε ένα από τα λίγα, διπλά ευλογημένα, ζευγάρια των ανθρώπων. Και σ' από τις ξεχωριστές γυναίκες που ζει μέσα στα δυο αυτά Μυστήρια.

Το Μυστήριο του Γάμου σ' ενώνει κάθε μέρα και περισσότερο με το σύζυγό σου ιερέα. Έτσι έμμεσα βιώνεις και σ' το μυστήριο της Ίερωσύνης. Γι' αυτό και στην Όρθόδοξη Έκκλησία μας η θέση της πρεσβυτέρας είναι ξεχωριστή και ενεργός μέσα σ' αυτή. Είναι βοηθός και συνεργός του ιερέως στο έργο της Ένορίας.

Η πρεσβυτέρα ξέρει, ότι ο ιερέας είναι ο άνθρωπος, που τελεί τη μεγάλη θυσία του Χριστού, τη θυσία του Σταυρού, που εξαλείφει την άμαρ-

τία του κόσμου και προσφέρθηκε μιὰ για πάντα. Δεν τελεί μιὰ καινούργια θυσία, αλλά δίνει στους σημερινούς ανθρώπους τη χάρη της μοναδικής και αιώνιας θυσίας του Χριστού. Με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος το Πάθος του Χριστού ανανεώνεται με ένα τρόπο μυστηριώδη και ανείμακτο. Και ο άρτος και ο οίνος γίνονται το Σώμα και το Αίμα του Χριστού. Κάθε Λειτουργία είναι το ίδιο το Πάθος του Κυρίου.

Άλλα είναι και μιὰ Πεντηκοστή. Το Άγιον Πνεύμα έρχεται ανάμεσά μας με την επίκληση του Ίερέως: «Έφ' ημάς και επί τα δώρα ταύτα».

Ο ιερός Χρυσόστομος, έντρομος, μπροστά στο θαύμα που γίνεται με την Ίερωσύνη λέει: «Η Ίερωσύνη επιτελείται στη γη, αλλά έχει τη θέση της εκεί που είναι τα έπουράνια τάγματα. Γιατί όχι άνθρωπος, ούτε άγγελος ή αρχάγγελος, ούτε καμιά άλλη δύναμη που έχει δημιουργηθεί, αλλά ο ίδιος ο Παράκλητος (το Άγιον Πνεύμα) έκανε αυτό το λειτούργημα και τους ιερείς. Και τους έδωσε τέτοια εξουσία, την οποία ούτε σ' άγγέλους ούτε σ' αρχαγγέλους έδωσε ο Θεός... Και είναι τόσο μεγάλη, όσο μεγαλύτερη είναι η αξία του Ουρανού από τη γη και του σώματος από την ψυχή. Γιατί, όπως λέει ο Κύριος, δεν μπορεί κανένας να εισέλθει στη βασιλεία των Ουρανών αν δεν αναγεννηθεί δι' ύδατος και πνεύματος (δηλαδή διὰ του θείου βαπτίσματος), και όποιος δεν τρώει τη Σάρκα του Κυρίου και δεν πίνει το Αίμα του (δεν προσέρχεται δηλαδή στη Θεία Κοινωνία), χάνει την αιώνια ζωή. Και όλα αυτά γίνονται όχι με κανέναν άλλον, αλλά διὰ των χειρών του ιερέως. Χωρίς τους ιερείς (την τέλεση δηλαδή των μυστηρίων) πώς θά μπορούσαμε και την κόλαση ν' αποφύγουμε και τους στεφάνους

ΑΓΙΑ ΦΙΛΟΘΕΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ (1522 - 1589)

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Ἐδῶ ἔχομε καὶ τὴν πρώτη μαρτυρία γιὰ τὴν τύχη τοῦ λειψάνου της. Ἀπὸ τὸ μετόχι τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα στὰ Πατήσια, ὅπου μαρτύρησε στὰ χέρια τῶν Τούρκων, μεταφέρθηκε, ὅπως εἶναι γνωστό, στὸ μετόχι τοῦ μοναστηριοῦ της στὸ προάστιο τῆς Καλογρέζας, πού πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὴν «καλογριά» Ἁγία ὅπου καὶ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν στὶς 19 Φεβρουαρίου 1589³. Μετὰ ἀπὸ ἕνα χρόνο, ἔγινε ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ λειψάνου της καὶ τοποθετήθηκε σὲ κιβώτιο, τὸ ὁποῖο ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ βίος εἶχαν ἐναποθέσει στὸ δεξιὸ μέρος τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τοῦ Ναοῦ τῆς Μονῆς της, ὅπου καὶ παρέ-

μεινε ὡς τὴν Ἐπανάσταση ἀναφερόμενο σὲ ἔγγραφο τοῦ 1834, στὸ ὁποῖο καταγράφονται τὰ κτήματα, τὰ βιβλία, τὰ σκεύη καὶ τὰ τίμια λείψανα τῆς Μονῆς⁴. Ὁ Ἰωάννης Γεννάδιος στὴν πολὺ ἀξιόλογη ἐργασία του «Ὁ οἶκος τῶν Μπενιζέλων καὶ ἡ δσία Φιλοθέη» μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «μετὰ τὴν ἐπὶ Ἐπαναστάσεως καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ» τὸ λείψανο τῆς Ἁγίας μεταφέρθηκε στὸν περικαλλῆ ναὸ τῆς Γοργοεπηκόου⁵. Πρέπει ἀμέσως νὰ διευκρινίσουμε δύο τινά, ὅτι ἡ Ἐπανάσταση κράτησε ὡς τὸ 1832, ἄρα ἡ ἀναφορὰ σὲ ἔγγραφο τοῦ 1834, πού ὑπογράφουν οἱ μοναχὲς Ἀσῆμω καὶ Σταμάτα, πού φαίνεται ὅτι ἔχουν ἀπομεινεί πιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλοτε πολυάριθμη μοναστικὴ ἀδελφότητα τῆς Ἁγίας Φιλοθέης, δὲν ἀποτελεῖ ἀντίφαση. Ἡ Ἐπανάσταση δὲν περιορίζεται στὸ Βίκοσιένα, τότε ἀρχίζει⁶. Ἡ μόνη ἐπι-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 44 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

3. Βλ. ὅπ. παρ., σελ. 9. Ἡ Ὁσιομάρτυς Ἁγία Φιλοθέη ἢ Ἀθηναία, ἐκδ. Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν 1972, σελ. 23. Ὁ Δ. Φερύσης, Στὴν Ἀθήνα τῆς Φιλοθέης Μπενιζέλου, Ἀθήνα 1983, σελ. 30, σημειώνει ὅτι «μεταφέρεται ἀμέσως πληγωμένη βαριά στὸ προάστιο τῆς Ἁγίας Φιλοθέης, τὴν τοποθετοῦν στὴν κρύπτη της, ὅπου μέχρι σήμερα καίει ἄσθηστο καντήλι: στὴν εἰκόνα της». Πράκειται γιὰ τὴν ἴδια κρύπτη τοῦ μετοχιοῦ της στὴν Καλογρέζα, πού θγαίνει στὸ σημεῖο, ὅπου σήμερα ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας στὸ προάστιο τῆς Φιλοθέης, πού βέβαια δὲν ὀνομαζόταν τότε ἔτσι. Ἡ κρύπτη δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ σήραγγα τοῦ Ἀδριανείου ὀδραγωγείου.

4. Εἶναι λάθος αὐτὸ πού γράφουν διάφοροι ὅτι ἡ Ἁγία θάφτηκε στὸ Ἱερὸ Βῆμα τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα στὴν Ἀρχιεπισκοπή. Ὁ βίος μιλάει σαφῶς γιὰ τὸ λείψανο. Τόπος ταφῆς σαφῶς ἐννοεῖται ἡ Καλογρέζα.

5. Βλ. Ἰωάννου Γενναδίου: Ὁ οἶκος τῶν Μπενιζέλων καὶ ἡ δσία Φιλοθέη, Ἀθήνα 1929, σελ. 34.

6. Ὁ Δ. Φερύσης, ὅπ. παρ., σελ. 31, σημειώνει:

πού ἐπιφυλάσσει γιὰ τοὺς δικαίους νὰ ἀποκτήσουμε;».

Καλὴ μου πρεσβυτέρα,

Τούτη τὴ μεγάλη κλήση ἔκανε ὁ καλὸς Θεὸς στὸ σύζυγό σου - ἱερέα, μὲ τὴν ἀπειρὴ ἀγάπη Του. Δὲν εἴμαστε ἐμεῖς ἐκεῖνοι πού πρῶτοι ἀγαπᾶμε καὶ διαλέγουμε τὸ Χριστό. Αὐτὸς μᾶς ἀγάπησε καὶ μᾶς διάλεξε.

Ποιὰ εἶναι ἡ δικὴ σου συμπεριφορὰ ἀπέναντι σ' αὐτὸ τὸ θεϊκὸ κάλεσμα; Δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶς ὅτι ὁ ἱερέας δὲν παύει νὰ εἶναι ἄνθρωπος μὲ ἀνθρώπινες ἀδυναμίες. Ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ κάμποσο καιρὸ μετὰ τὴν χειροτονία, μπορεῖ ὁ πειρασμός, ἡ κούραση, οἱ ἀποτυχίες νὰ ξεθωριάσουν τὸν πρῶτο ζῆλο τοῦ ἱερέως - συζύγου σου. Ἡ συνήθεια, ὁ μέγας ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου, νὰ κάνει τυπικὴ τὴν τέλεση τῶν Μυστηρίων.

Τότε, καλὴ μου, εἶναι πού σὲ χρειάζεται περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ὁ ἱερέας - σύζυ-

γός σου. Ὅχι, δὲν χάθηκε ὀλόκληρος ὁ πρῶτος ζῆλος, ἡ κούραση δὲν εἶναι ὀλοκληρωτικὴ. Σὺ, ἡ σύζυγός του, ἢ πρεσβυτέρα, θὰ σταθεῖς κοντὰ του. Θὰ τοῦ θυμίσεις ὅτι μαζί ξεκινήσατε τὸ μεγάλο αὐτὸ δρόμο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θυσίας. Μὲ τὴν στοργή σου θὰ τὸν ξεκουράσεις. Μὲ τὸ δικό σου θάρρος θὰ τοῦ ἀναπτερώσεις τὴν ἐλπίδα. Σὺ θὰ τοῦ πεις γιὰ τὴ Χάρη πού ἔχει λάβει καὶ τὴ δύναμη πού κρύβει μέσα του.

Μαζί θὰ γονατίσετε γιὰ νὰ ζητήσετε ἀπὸ τὸν Κύριο νὰ σᾶς δώσει τὸ χέρι Του, ὅπως τότε στὸν Πέτρο, καὶ νὰ σᾶς βγάλει ἀπὸ τὰ κύματα τῆς ζωῆς πού ἀπειλοῦν τὸ ζῆλο τῆς ἱερατικῆς κλήσης, νὰ σᾶς ξαναδώσει καινούργια δύναμη καὶ νέο θάρρος.

Ναί, καλὴ μου πρεσβυτέρα.

Εἶσαι ἢ σύντροφος, ἢ βοηθὸς τοῦ ἱερέα - συζύγου σου, ἀκόμα καὶ στὴν ἱερατικὴ του κλήση.

φύλαξη που θα μπορούσε να διατυπωθεί είναι, να φυλασσόταν το λείψανο στον οίκο των Μπενιζέλων, από τον οποίο καταγόταν η ευγενής εκείνη κόρη των Ἀθηνῶν, που διέθεσε τα πλούτη της για να περιθάλλει τους ένδεεις. Το δεύτερο σημείο που πρέπει να διασαφηνισω είναι ότι και της Γοργοπηκού δεν ένοσεί ο Γεννάδιος το σημερινό προσκύνημα, αλλά τον παρακείμενο στη Μητρόπολη, που δεν είχε ακόμη κτισθεί, και του Ἁγίου Ἐλευθερίου, — σὰς θυμίζω ότι το διάταγμα για την ανέγερσή της εκδόθηκε στις 3) 15 Ἀπριλίου 1838 και μάλιστα με την αρχική ονομασία του Ναοῦ τοῦ Σωτήρα, ἡ ανέγερση ἄρχισε τὸ 1842 και τὰ ἐγκαίνια ἔγιναν τὸν Μάιο 1862 με τὴν ἀφιέρωση και τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου⁷. Ὁ ναὸς τῆς Γοργοπηκού, δηλ. τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, κτίσμα τοῦ 19ου αἰ., ἦταν εὐκέρως οἶκος τοῦ Μητροπολίτη Ἀθηνῶν και γι' αὐτὸ τὸν ἔλεγαν «Μικρὰ Μητρόπολη»⁸. Πρέπει ἀκόμη νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι, ἐνῶ κτιζόταν ἡ σημερινὴ Μητρόπολη, — τότε Καθεδρικός Ναὸς ἦταν ἡ Ἁγία Εἰρήνη στήν ὁδὸ Αἰόλου, — ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου χρησιμοποιήθηκε ὡς Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη. Τὸ 1863 τοῦ δόθηκε ἡ ονομασία τοῦ ναοῦ τοῦ Σωτήρα, που προοριζόταν γιὰ τὴ Μητρόπολη, και στή συνέχεια ἡ σημερινὴ τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου⁹. Οἱ ονομασίες δὲν εἶναι τυχαῖες. Ἐκφράζουν ὅλες τὴν εὐγνωμοσύνη τοῦ Γένους γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση: Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου (ἐπίσημη ἐναρξὴ τοῦ Ἀγῶνα)¹⁰, Σωτήρας, Ἁγιος Ἐλευθέριος. Γιὰ τὴ μεταφορὰ τοῦ τιμίου λειψάνου στή σημερινὴ Μητρόπολη, ὁ Γεννάδιος, στὰ 1929, που ἐκδίδει τὸ βιβλίο του γιὰ τὸν οἶκο τῶν Μπενιζέλων, σημειώνει πὼς αὐτὸ εἶχε γίνει «ἐπ' ἐσχάτων ἐν διπλῇ θήκῃ τῆς παλαιᾶς εὐλαδῶς τοποθετηθείσης ὑπὸ τῶν οἰκειῶν τηρηθείσης ἐντὸς πολυτελοῦς νέας, ἧς τὴν κλεῖδα τηρεῖ ὁ πρεσβύτερος τοῦ γένους τῶν Μπενιζέλων»¹¹.

Ὁ Συναξαριστὴς ἀναφέρει σχετικὰ ὅτι «κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς προσήρχετο μέλος τῆς οἰκογενείας Μπενιζέλου και ἤνοιγε τὴν ἱερὰν λάρνακα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἔκειτο τὸ σεπτὸν λείψανον εἰς προσκύνησιν τῶν

⁷ Τὸ 1821 μετέφεραν τὸ ἱερὸ σκῆνωμα τῆς Ὁσίας Φιλοθέης στὸ Μητροπολιτικὸ και Ἀθηνῶν, ὅπου μέχρι σήμερα φυλάσσονται τὰ μυροβόλα λείψανά της». Ἀσφαλῶς πρόκειται γιὰ παραδρομὴ και παρεξήγηση, ἀφοῦ Ἐπανάσταση δὲν εἶναι μόνο τὸ 1821, ἀλλὰ τὸ διάστημα 1821 - 1832, και τότε ὑπῆρχε μόνο ὁ Ἁγιος Ἐλευθέριος. Ἡ Μητρόπολη ἄρχισε νὰ κτιζεταί μόλις τὸ 1842.

⁸ Βλ. Σ π υ ρ ῖ δ ω ν ο ς Μ α ρ κ ε ζ ῖ ν η: Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς νεώτερης Ἑλλάδος 1828 - 1964, τόμος α', «Πάπυρος». Ἀθήναι 1966, σελ. 307.

⁹ Βλ. Μ α ρ κ ε ζ ῖ ν η, ὅπ. παρ., σελ. 185.

¹⁰ Βλ. Μ α ρ κ ε ζ ῖ ν η, ὅπ. παρ.

¹¹ Βλ. Ἱ. Μ. Χ α τ ζ ῆ φ ῶ τ η: Βυζάντιο και Ἐκκλησία (Ἡ ἀπομυθοποίηση και ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια), Ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 1978, σελ. 60.

¹² Βλ. Γ ε ν ν ἄ δ ι ο ς, ὅπ. παρ., σελ. 35.

παρευρισκομένων χριστιανῶν. Ἡ ἁγία κἀρα ὅμως τῆς Ὁσίας ἐλλεῖπει»¹². Αὐτὸ εἶναι ἓνα ὀδυνηρὸ θέμα, που δὲν πρέπει νὰ ἀργήσῃ ἢ ταχτοποιήσῃ του. Δεδομένου ὅτι σώζεται ὀλόκληρο τὸ τίμιο λείψανο τῆς Ἁγίας εἶναι ἀδιανόητο νὰ παραμένει ἀκέφαλο και εὐτυχῶς ἡ ἁγία κἀρα της δὲν ἔχει χαθεῖ. Βρίσκεται σήμερα στὸ Μοναστήρι τῆς Ὁσίας Φιλοθέης Ἐκάλης, που ὑπάγεται στήν Ἱ. Μητρόπολη Ἀττικῆς¹³. Με τὴν παραχώρηση τειμαχίου ἀπὸ τὸ ἱερὸ λείψανο ἀπὸ τὸν Καθεδρικό Ναὸ στήν τιμώμενη ἐπ' ὀνόματι τῆς Μονῆ τῆς Ἀττικῆς, ἡ κἀρα πρέπει νὰ μεταφερθεῖ στή Μητρόπολη και νὰ τοποθετηθεῖ στή νέα λάρνακα μαζί με τὸ ὑπόλοιπο λείψανο. Πρέπει μάλιστα νὰ πῶ ὅτι οἱ μοναχὲς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Μακρινοῦ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μεγάρων και Σαλαμίνας τιμώντας τὴ μνήμη τῆς Ἁγίας ἔχουν φιλοτεχνήσει ἀριστοτεχνικὰ τὸ μεγάλο ἀγγελικὸ σχῆμα, στὸ ὁποῖο περιτυλίχθηκε τὸ τίμιο λείψανό της.

Μιὰ ἀπὸ τίς σεμνότερες, ωραιότερες και ἀπόλυτα προσηλωμένες στήν ἑλληνορθόδοξη παράδοσή μας μορφὲς τῶν Γραμμάτων μας, ὁ ἀείμνηστος Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης, που τελικὰ ἀπολάκτισε τίς ἀκαδημαϊκὲς δόξες γιὰ νὰ ντυθεῖ τὸ ταπεινὸ σχῆμα τοῦ μοναχοῦ με τὸ ὄνομα Ἀνδρόνικος^{13α}, περιγράφει με εὐλαδικὴ διάθεση τὸν ἐορτασμὸ τῆς μνήμης τῆς Ἁγίας τὸ 1907 στήν ἐφημερίδα «Ἀθῆναι», καθὼς και τὸ λείψανό της στή Μητρόπολη (τὴν περιγραφή ἀναδημοσιεύει ὁ Γεννάδιος, ἄρα ἡ μεταφορὰ στή Μητρόπολη εἶχε γίνει πρὶν τὸ 1907, ἀσφαλῶς ἐπὶ Γερμανοῦ Καλλιγᾶ, τοῦ γνωστοῦ Μητροπολίτη Ἀθηνῶν, που τὸ ὄνομά του συνδέεται πολλαπλὰ με τὴ μονὴ και τὴ μνήμη τῆς Ἁγίας).

«Ἦτο μία ἐορτὴ τῶ ὄντι εὐαγεσιάνη, σύμφωνος με τὴν ὑψηλὴν ἐννοίαν τῆς ἱερᾶς προσευχῆς και με τὰς ἀρχαίας ἰπικὰς διατάξεις, ὅπου ἡ καρδιά τοῦ Χριστιανοῦ ἀνόρουτος, ἀτάραχος και γεμάτη εὐλαβοῦς κατανύξεως, ὑψοῦται εἰς τὰ ὑπὲρ τὴν γῆν μεταρσιωμένη πρὸς τοὺς οὐρανοὺς. Τὸ ἱερὸν λείψανον τῆς Ὁσίας Φιλοθέης παρέκειτο ἐκεῖ σεπτὸν και χαριτωμένον ὑπὸ τὴν ὑαλίνην πινακίδα τῆς λάρνακος ἀλώθητον διὰ μέσου τῶν αἰώνων, με τὰ χερᾶκια τῆς Ἁγίας ἐσταυρωμένα ἐπὶ τοῦ στήθους ὡς ἐν προσευχῇ με τοὺς πόδας ἀσηνεῖς, δι' ὧν, τὰ κέντρα τοῦ πονηροῦ κατεπάτησε, συμμαζευμένη δὲ ἐκεῖ ἡ ἐν εὐπροεσιάνη σιάσει κοιταζομένη ἐν προσευχῇ καλογραία, ἧτις οὕτω εὐχὰς ἀναπέμπουσα ἀφήκε τὸ πνεῦμα»¹⁴.

(Συνεχίζεται)

¹² Πρβλ. Ὁ Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας Β. Μ α τ θ α ἰ ο υ, ἐκδόσεις πέμπτη, Ἀθήναι 1974, τόμ. 6', σελ. 433.

¹³ Πληροφορία π. Δημητρίου Τζέρπου.

^{13α} Βλ. Σ τ. Ἱ. Ἀ ρ τ ε μ ἄ κ η, «Κριτικὰ Φύλλα», 1 (1971 - 1972), σσ. 179 - 180.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ψάρι μέσα στο... νερό!

Ο ΛΟΓΟΣ για την προσευχή. Είναι η ατμόσφαιρα της ψυχής. Ό,τι είναι ή αναπνοή για το σώμα, είναι η προσευχή για την ψυχή. Είναι αναιμική ή ψυχή που δεν προσεύχεται. Μοιάζει με ψάρι έξω από το νερό. Πρώτα καλοσύνης κι αισιοδοξίας, ή προσευχή, μάς επιτρέπει να χαϊρόμαστε τον κόσμο του δέοντος. Προβάλλουμε τον εσωτερικό μας κόσμο στο θόλο τ' Ουρανού, αναθέτοντας στη χάρη του Θεού την παρουσία μας. Η καρδιά χωρίς την έλπίδα που γεννά ή προσευχή, δεν έχει βάθος και πλάτος. Της λείπουν οι πνευματικές συγκινήσεις. Η ζωή κατατάει άπλο άθροισμα ήμερών, ενώ πρέπει να είναι καθρέφτης ευγενών πράξεων. Με τα φτερά της προσευχής διασχίζουμε τα σιενά όρια της φθαρτής ύλης, ανεβαίνοντας σε σφαίρες θαυμαστές. Ο πιστός που προσεύχεται δεν είναι μόνος. Μαζί του ή χορεία των Αγίων της Έκκλησίας μας. Όλοι τους συνηγορούν ενισχύοντας τις ήκειές. Δεν μαισιοπονούμε ελπίζοντας. Ποτέ δεν μένει αναπάντητη ή προσευχή. Κι άς μοιάζει να σωπαίνει ο Ουρανός. Είναι κι αυτό «προς το συμφέρον της αίτήσεως».

Όσοι δεν αγαπούν την προσευχή, έχουνε χάσει τον προσανατολισμό τους. Κοιτά στο Θεό ή αγιότητα, ή ειρήνη, ή χαρά. Αυτό που λέμε —και συνήθως δεν νιώθουμε— ευτυχία. Μακριά Του ή δδύνη. Τα δράματα πολυποίκιλα.

Είναι ζήτημα έπιλογής.

Δολοφονούμε και αυτοκτονοούμε!

ΚΙ ΑΛΛΗ... παρήγορη είδηση: «Η προσωπική του πληθυσμού της χώρας είναι απαισιόδοξη», προειδοποιεί ο καθηγητής κ. Γ. Ν. Τζιαφείας στο νέο μελέτημά του «Η Έλλάς γηράσκουσα». Ακόμη και αν παραμείνει ή γονιμότητα του πληθυσμού στο επίπεδο του 1985 (1,66 παιδιά ανά γυναίκα), ο συνολικός πληθυσμός της χώρας θ' αρχίσει να μειώνεται φθάνοντας ύστερα από δύο γενεές —το 2050— να άπωλέσει περί τα δύο έκατομμύρια άτομα!

Οι από ανατολών γείτονες κομπάζουν για τη ραγδαία —άλματώδη, δίχως ύπερβολή— αύξηση του πληθυσμού τους. Έμεις μπορούμε να ντροπόμαστε για το άκριβώς αντίθετο. Η Έλλάδα συρρικνώνεται πληθυσμιακά με ρυθμό άκρως επικίνδυνο. Τα πρώτα κύματα των φοβερών επιπτώσεων ήδη χτυπούν το μουράγιο της πειρογωνιάς των Έλλήνων. Προοδευτικά τ' άποτελέσματα θά ρίξουν το βαρύτατο όγκο τους στους άνίσχυρους —και υπεύθυνους— ώμους μας. Ταχύτατα βαδίζουμε προς το σημείο δίχως έπιστροφή. Α υ τ ο κ τ ο ν ο υ μ ε! Κι όχι μόνο αυτό. Δολοφονούμε ψυχρά τόσο τις γενιές που πέρασαν —άσεβώντας στην παράδοση που σάρκωσαν— όσο και τις γενιές που θά 'ρθουν, άκρωτηριάζοντας το κατά τα άλλα πολυσζητημένο «αύριο» του έθνους.

Ή Χριστός ή AIDS!

ΑΙΓΕΣ ήμέρες πριν αρχίσει το καρναβάλι, ή κωβέρσηση της Βραζιλίας προειδοποίησε τους πολίτες της χώρας να προφυλαχθούν από το AIDS. «Μην πεθάνετε από έρωτα...», ήταν το σύνθημα που μετέδιδε συνεχώς ή τηλεόραση. Άς σημειωθεί ότι στη χώρα αυτή 5.200 άτομα έχουν ήδη προσβληθεί από την επάρατη νόσο. Πώς και τί να σχολιάσει κανείς; Όταν ή Μητέρα Έκκλησία —αιώνες τώρα— δεν έπαψε να κηρύττει την ήθική καθαρότητα, εισέπρατε τις άποδοκιμασίες των... προοδευτικών. Δεν δυσκολευόμαστε να τη χαρακτηρίζουμε όπισθοδρομική, άποστεωμένη, δύσκαμπτη, παρωπιδοφόρο. Και τώρα; Ή δικαιοσύνη ή πανηγυρική και τραυματική παράλληλα. «Τά όφόνια της άμαρτίας...».

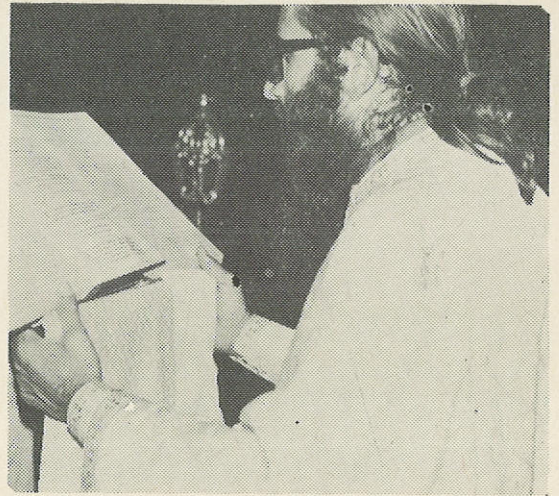
Και σήμερα δεν παύει να σαλπίζει ή Έκκλησία και να ύποδεικνύει το δρόμο της άρετής. Άραγε τώρα που το AIDS μάς έχει δέσει χειροπόδαρα, άκούμε το σωτήριο κάλεσμα της; Ή μήπως τώρα που κι αυτό το παρά πέντε το 'χουμε ύπερβεί, συνεχίζουμε να έθελουφλούμε και να έθελοκοφεύουμε;

Ή Χριστός ή AIDS!

ΚΟΣΜΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΤΗΣ (+)

ὁ ἀγιορείτης ἱερομόναχος ποῦ ἔπεσε
στήν ἑπαλξή τοῦ ἱεραποστολικοῦ χρέους.

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

«Μπορεῖ τὸ ξεκίνημα νὰ εἶναι ἅγιο ἢ νὰ ἀγιασθῆ
στό τέλος. Σημασία ἔχει τὸ δόσιμο νὰ εἶ-
ναι ἀληθινό, ὀλοκληρωτικό, δίχως
κρατούμενα, μὲ διάθεσι αὐτοθυσίας καὶ αὐταπαρνήσεως
καὶ μὲ σκοπὸ νὰ ἀφήσουμε τὰ κόκκαλά μας μεταξὺ
τῶν ἰθαγενῶν, ἐπὶ τοῦ ἱεραποστολικοῦ πεδίου...» («Σκέ-
ψις περὶ ἱεραποστολῆς μέσα ἀπὸ τὴν πράξι», σὺν περιο-
δικὸ Ἐξωτερικὴ Ἱεραποστολή, ἀρ. 108 Νοέμβριος
1988, σσ. 7-8).

Προορατικὴ, θὰ ἔλεγε κανεὶς, σκέψη τοῦ μακαρι-
στοῦ ἱερομόναχου Κοσμᾶ Γρηγοριάτου (κατὰ κόσμον
Ἰωάννου Ἀσλανίδη), ὁ ὁποῖος, δοσιμένος «ἀληθινὰ καὶ
ὀλοκληρωτικὰ» σὺν ἱεραποστολικὸ ἔργο, ἄφησε τὴν τε-
λευταία του πνοή σὺν Λουμπουμπάσι τοῦ Ζαῖρ (Κεντρι-
κὴ Ἀφρική), τὴν Παρασκευὴ 27 Ἰανουαρίου 1989,
θύμα αὐτοκινητιστικοῦ ἀτυχήματος, ἐνῶ μετέβαινε γιὰ
ἀσκήση τοῦ ἔργου του.

Ὁ ἀειμνηστὸς ἱεραπόστολος ἦταν μόλις 47 ἐτῶν.
Γεννημένος σὺν Κιλκίς (1942), ἀποφοίτησε ἀπὸ τὴν
τεχνικὴ σχολὴ «Εὐκλείδης» (ἔλαβε πτυχίον ἠλεκτρολό-
γου - μηχανικοῦ). Φοίτησε σὺν Κέντρο Ἱεραποστολι-
κῶν Σπουδῶν (1974-75), πῆγε γιὰ πρώτη φορά σὺν
Ζαῖρ (1975-76), ἀποφοίτησε ἀπὸ τὴ Ριζάρειο Ἀνω-
τέρα Ἱερατικὴ Σχολή, ἐκάρη μοναχὸς (20.7.78) καὶ
ἀφοῦ χειροτονήθηκε διάκονος καὶ πρεσβύτερος (13.19.
8.78) πῆγε σὺν Κολουέζι τοῦ Ζαῖρ, μὲ σκοπὸ νὰ ἐργα-
σθεῖ «μὲ διάθεσι αὐτοθυσίας καὶ αὐταπαρνήσεως» με-
ταξὺ τῶν ἰθαγενῶν γιὰ νὰ τοὺς μεταδώσει τὸ εὐαγγέλιον
τῆς σωτηρίας.

Σὺν Κολουέζι, ὡς ὑπεύθυνος τοῦ ἱεραποστολικοῦ
Κέντρου ἐργάσθηκε ἐπὶ μιὰ δεκαετία καὶ πλέον. Δη-
μιούργησε στήν ἀρχὴ ἕνα πυρῆνα ἰθαγενῶν Ὁρθοδό-
ξων χριστιανῶν, ποῦ σιγά - σιγά, χάρις σὺν ἀκάματες
προσπάθειες τοῦ ἰδίου καὶ τῶν συνεργατῶν του, ἐξελι-

χθῆκε σὺν μιὰ ζωντανὴ τοπικὴ ἐκκλησία μὲ μερικές
χιλιάδες πιστῶν.

Ἐχοντας ὁ ἴδιος γνώσεις ἠλεκτρολόγου μηχανικοῦ
καὶ ἐργοδηγοῦ πρωτοστάτησε ὄχι μόνον στήν ἀνέγερση
ὀρθοδόξων ἱερῶν ναῶν, ἀλλὰ μερίμνησε καὶ γιὰ τὴν
ἐξασφάλιση πόρων ποῦ θὰ ἐνίσχυαν τὸ ἱεραποστολικὸ
ἔργο. Ἔτσι, ἔδωσε ἕνα ἀξιόλογο ἀγρόκτημα, σὺν ὁποῖο
ἐκπαίδευε ἰθαγενεῖς χριστιανούς στήν καλλιέργεια κα-
λαμποκιοῦ καὶ ἄλλων δημητριακῶν. «Μὲ τὸ καλαμπόκι
τῆς φάρμας» γίνονται κοινὰ συσσίτια γιὰ τοὺς πολὺ
φτωχοὺς, μόλις μιὰ φορά τὴν ἑβδομάδα. Τόση ἀνάγκη
ὑπάρχει! (Περιοδικὸ «Πολύτεχνη οἰκογένεια», ἀρ. 33
Μάρτιος 1987, σ. 9). «Κοντὰ σὺν ἀγροκτήματα καὶ
μαζὶ μὲ αὐτὰ οἱ κτηνοτροφικὲς ἐγκαταστάσεις: ὀρνιθο-
τροφεία, κονικλοτροφεία, χοιροτροφεία, ποιμνία μικρὰ
αἰγοπροβάτων καὶ ἀγελάδων. Ὅλα αὐτὰ μᾶς κουράζουν,
ἀλλὰ μᾶς παρέχουν τὴν δυνατότητα νὰ βοηθούμεθα καὶ
νὰ βοηθοῦμε. Πιστεύουμε ὅτι μακάριόν ἐστι μᾶλλον
διδόναι ἢ λαμβάνειν», ὅπως σημειώνει καὶ ὁ Σεβ. Κεν-
τρῶας Ἀφρικής κ. Τιμόθεος σὺν καλλιτεχνικὸ «Ἡμε-
ρολόγιον 1989», (σὺν μῆνα Αὐγούστου). Τὰ ἀγροκτήμα-
τα δὲν ἀποβλέπουν μόνον στήν ἐξασφάλιση κάποιων πό-
ρων, ἀλλὰ καὶ σὺν «νὰ διδαχθοῦν οἱ ἀδελφοὶ ἰθαγενεῖς
καὶ νὰ μάθουν ὅτι ἡ ἐργασία, Θεοῦ εἶναι εὐλογία». Γι'
αὐτὸ καὶ «πρῶτοι, ἀγόγγυστα δουλεύουν οἱ ἱεραπόστο-
λοι... σὺν δάσος, σὺν τοῦδλα, σὺν ἀγροκτήματα μὲ τὰ
τρακτέρ, σὺν οἰκοδομὲς, σὺν μεταφορὲς μὲ τὰ φορτη-
γά, μὲ τὴν ἐλπίδα τοὺς πάντα σὺν Θεῷ» (ἀπὸ τὸ ἴδιον
Ἡμερολόγιον, μῆνας Σεπτέμβριος).

Τώρα, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀειμνήστου ἱεραποστόλου Κο-
σμᾶ Γρηγοριάτου ἀναπαύεται σὺν Οὐρανῷ, γιὰ ν'
ἀποτελεῖ, μαζὶ μὲ τοὺς προαπεθόντας ἰθαγενεῖς, τὸ συν-
δετικὸ κρίκο τῆς θριαμβεύουσας μὲ τὴν νεοσύστατες ἱε-
ραποστολικὲς ἐκκλησίες τῆς Ἀφρικής, τὴ γῆ τῆς ὁ-
ποίας περπάτησαν «οἱ ὠραῖοι πόδες» του.